

Bạn dùng Facebook miễn phí. Mỗi hành động bạn làm—like, comment, share, scroll, pause, click (nhấn thích, bàn luận, chia sẻ, lướt, bấm vào)—tạo ra dữ liệu. Ảnh: istockphoto.com

FACEBOOK – BA TỶ NGƯỜI CÔ ĐƠN

Ngu Yên

Năm 2024, con người trung bình dành hai giờ rưỡi mỗi ngày trên mạng xã hội. Nhân lên, đó là hơn một tháng mỗi năm nhìn vào màn hình, lướt ‘feed’ (dòng tin), đợi ‘notification’ (báo tin), đếm ‘like’ (lượt thích). Bạn dành nhiều thời giờ cho Facebook, Instagram, TikTok. Và câu hỏi không phải "có nhiều không?", mà là "chúng ta nhận được gì?"

Câu trả lời, theo một nhóm triết gia, nhà tâm lý học, nhà xã hội học đương đại, không phải kết nối, không phải hạnh phúc, không phải sự thật. Mà là cô đơn có tổ chức, lo âu có hệ thống, và sự thật bị thao túng.

Mạng xã hội—đặc biệt Facebook, nền tảng với ba tỷ người dùng, lớn hơn bất kỳ quốc gia nào trên hành tinh—không phải công cụ trung lập. Nó là kiến trúc quyền lực đang định hình lại não bộ, xã hội, và chính trị theo cách mà chúng ta chưa kịp nhận ra. Và đây là điều đáng sợ nhất: chúng ta không bị ép. Chúng ta tự

nguyên. Chúng ta mở Facebook vì muốn "kết nối." Nhưng sau ba mươi phút lướt, chúng ta cảm thấy trống rỗng hơn. Chúng ta vào để "cập nhật tin tức." Nhưng những gì chúng ta thấy không phải sự thật—mà là những gì thuật toán muốn chúng ta tin. Chúng ta nghĩ mình đang lựa chọn. Nhưng thực ra, mỗi cú click, mỗi giây dừng lại, mỗi cảm xúc chúng ta để lộ—đều được ghi lại, phân tích, và bán. Chúng ta không phải khách hàng. Chúng ta là sản phẩm.

Shoshana Zuboff—giáo sư emerita tại Harvard Business School, tác giả của *The Age of Surveillance Capitalism* (2019)—là người đầu tiên đặt tên cho mô hình kinh tế này: chủ nghĩa tư bản giám sát. Đây không phải tư bản thông thường—nơi công ty bán sản phẩm cho khách hàng và khách hàng trả tiền. Đây là tư bản mà hành vi con người là nguyên liệu thô. Zuboff giải thích: Facebook không bán mạng xã hội.

Facebook bán dự đoán về hành vi tương lai của bạn. Cách nó hoạt động: Bạn dùng Facebook miễn phí. Mỗi hành động bạn làm—like, comment, share, scroll, pause, click (nhấn thích, bàn luận, chia sẻ, lướt, bấm vào)—tạo ra dữ liệu. Facebook thu thập không chỉ những gì bạn làm, mà cả những gì bạn sắp làm: bạn dừng lại bao lâu trên mỗi bài viết, bạn gõ gì rồi xóa, bạn di chuột đến đâu nhưng

không click, bạn online lúc nào, bạn ở đâu, bạn đang với ai. Tất cả được ghi lại. AI phân tích dữ liệu đó để tạo ra bản đồ tâm lý của bạn: bạn thích gì, bạn sợ gì, bạn tin gì, bạn có xu hướng làm gì tiếp theo, và quan trọng nhất—làm thế nào để thay đổi hành vi của bạn. Bản đồ này được bán cho nhà quảng cáo. Không phải để "cho bạn xem quảng cáo

Xem tiếp **BA TỶ** trang 2

TRƯỚC THỜI CUỘC

CHÚNG TA LÀ NGƯỜI THÂN

Nina HB Lê

Tưởng Nhớ chú Nguyễn Văn Thân

Ảnh: Chú Nguyễn Văn Thân, cô Bích Liên, Thúy Hằng, Ann Phong, Hòa Bình tại Napa Valley, California ngày 27 tháng 3, 2021.

Nếu bạn có một người thân đứng ở phía bên kia làn ranh chính kiến – người mà đôi lần tranh cãi đến tưởng chừng khó nhìn lại nhau, nhưng rồi, ngay sau đó bạn biết rõ: mình thương yêu, quý trọng, và mang ơn họ vì những điều “khác biệt” tốt đẹp họ đã gieo vào đời sống mình – thì những dòng này xin gửi đến bạn.

Những dòng này khởi đi từ tâm tưởng về một người chú vừa năm xuống: người đã lặng lẽ giúp cháu định hướng nhiều suy nghĩ, quyết định quan trọng, khiến cháu gắng sống hoàn thiện hơn, làm việc đến nơi đến chốn hơn, và mở rộng tâm nhìn hơn. Nghĩ về chú cũng là tự nhắc nhở chính mình một điều giản dị: nhân hiệu hay lập trường chính trị, rốt cuộc, không đủ sức làm phai mờ phần tử tế vốn có trong một con người – nhất là đối với những người đã từng giúp ta trở thành một phiên bản tốt hơn của chính mình.

***

Xem tiếp **CHÚNG TA** trang 6

“Dân Mỹ Không Ngu Đâu”:

CỘNG HÒA LO NGẠI MỨC CHI PHÍ SINH HOẠT CAO TRƯỚC BẦU CỬ GIỮA KỲ

Nguyễn Hòa

Dù giá xăng và thực phẩm đã hạ, người dân vẫn chịu sức ép từ lạm phát, lãi suất cao và thị trường lao động thất lại. Ảnh: istockphoto.com

Tại Quốc hội, nhiều dân biểu và nghị sĩ Cộng hòa đang lo lắng cảnh báo rằng đảng của họ chưa đối phó đúng mức với nỗi lo chi phí sinh hoạt của người dân. Và sự dè dặt đó trở nên rõ ràng hơn khi Tổng thống Donald Trump nhiều lần xem vấn đề này chỉ là “trò bịp” do Dân chủ dựng lên.

Nhiều dân cử Cộng hòa cho rằng họ thừa hưởng mức giá cao từ thời Tổng thống Joe Biden, nhưng cũng nhìn nhận rằng chỉ trông vào lời giải thích ấy sẽ không đủ. Nếu đảng không

đưa ra một thông điệp thuyết phục và không có biện pháp thực sự, họ có thể mất đa số mỏng manh hiện tại.

Dân biểu Tony Gonzales (Texas) nói thẳng: người dân biết giá chợ, biết giá thuốc, biết tiền nhà. “Kinh tế ở ngay trước mắt họ. Nếu chúng ta không tập trung vào nó, chúng ta sẽ phải trả giá.”

Trong nhiều tháng, các nghị sĩ, dân biểu, chiến lược gia và phụ tá Quốc hội đã

Xem tiếp **LO NGẠI** trang 2

VIẾT VỀ NƯỚC MỸ

TÔI ĐI LÃNH GIẢI THƯỞNG VIỆT BÁO VIẾT VỀ NƯỚC MỸ LẦN THỨ HAI

Duy Nhân

Tác giả Duy Nhân tên thật Nguyễn Đức Đạo hiện ở tại Chicago, tiểu bang Illinois. Tác giả đã đóng góp nhiều bài *Viết Về Nước Mỹ* và lãnh nhiều giải từ năm 2001. Tác giả nay đã 80 tuổi, về hưu từ nhiều năm qua. Ông đã đoạt giải Danh Dự VVNM 2023 và tiếp tục nhận giải Danh Dự VVNM 2025. Bài viết tường thuật chuyến đi California tham dự lễ trao giải VVNM của gia đình ông với nhiều cảm nghĩ chân thành. Kính chúc tác giả nhiều sức khỏe.

***

Ngày 30 tháng 11 năm nay tôi lại có dịp về thành phố Santa Ana, California để

lãnh giải thưởng Việt Báo Viết Về Nước Mỹ lần thứ hai. Lần trước cũng vào dịp lễ Thanksgiving năm 2023, tôi được trao giải danh dự với hai bài viết : “Joe và Những Con Bò Cầu” và bài “Giữ Cháu Ngoại”. Lần này với bài “Viết Văn Ở Mỹ” và bài “Xin Đừng Đê Nữa”.

Cứ mỗi hai năm thì Việt Báo tổ chức trao giải một lần. Lần này là năm 2025, đánh dấu 50 năm người Việt tị nạn, cũng là năm thứ 25 từ ngày Việt Báo mở ra diễn đàn *Viết Về Nước Mỹ* vào dịp 30 tháng 4 năm 2000. Diễn đàn mở ra cho tất cả mọi người không phân biệt tuổi tác, già trẻ, trai gái, thành phần nghề nghiệp. Ai cũng có thể bày tỏ tâm tư,

Tác giả Duy Nhân nhận Giải Danh Dự VVNM 2025 từ Giám khảo VVNM Lê Tường Vy.

tình cảm, suy nghĩ qua ngòi bút, viết ra những trải nghiệm của bản thân, gia đình, người thân, bạn bè và những người có cùng hoàn

cảnh trên con đường tìm đến nước Mỹ sau cái ngày 30 tháng 4 oan nghiệt năm

Xem tiếp **VIẾT** trang 4

Tiếp **BA TỶ** trang 1

phù hợp"—đó chỉ là lớp vỏ. Mà để thao túng quyết định của bạn: khiến bạn mua thứ bạn không định mua, tin thứ bạn không định tin, bỏ phiếu cho người bạn không định bỏ. Zuboff gọi đây là thặng dư hành vi (behavioral surplus)—phần dư liệu "thừa" mà Facebook khai thác không phải để cải thiện trải nghiệm người dùng, mà để tối đa hóa lợi nhuận từ việc thay đổi hành vi con người. Và đây là điểm khác biệt chết người giữa tư bản truyền thống và tư bản giám sát: Tư bản truyền thống bán cho bạn những gì bạn muốn. Tư bản giám sát thay đổi những gì bạn muốn. Và bạn không thể từ chối, vì bạn không biết nó đang xảy ra.

Tristan Harris—cựu nhân viên Google, đồng sáng lập Center for Humane Technology, người từng thiết kế các tính năng gây nghiện—giải thích cơ chế tâm lý đằng sau: Facebook hack (thao túng) não người. Não người tiến hóa trong hai trăm nghìn năm để tồn tại trong môi trường tự nhiên. Nhưng thuật toán mạng xã hội được thiết kế trong hai mươi năm—được tối ưu hóa bởi hàng nghìn kỹ sư tâm lý, nhà khoa học hành vi, chuyên gia UX—với mục tiêu duy nhất: giữ bạn ở lại càng lâu càng tốt. Harris gọi đây là "cuộc đua xuống đáy" (race to the bottom): các công ty cạnh tranh để giành thời gian chú ý của bạn bằng cách khai thác những điểm yếu sâu nhất của não người. Thứ nhất, 'dopamine loop' (vòng lặp dopamine). Mỗi khi bạn nhận 'notification'—ai đó 'like' ảnh, 'comment' bài viết, 'tag' tên bạn—não tiết 'dopamine', hóa chất tạo cảm giác "phần thưởng." Não học rằng: check điện thoại là có thể có phần thưởng. Dần dần, não nghiện cảm giác đó. Bạn bắt đầu check điện thoại không vì có lý do, mà vì não thêm dopamine. Facebook biết điều này. Nên họ không gửi notification ngay lập tức. Họ trì hoãn vài phút, gom lại, rồi gửi hàng loạt cùng lúc—để não bạn học rằng: phải check thường xuyên vì không biết khi nào có phần thưởng. Đây chính xác là cơ chế của máy đánh bạc. Thứ hai, 'infinite scroll' (lướt vô tận). Trước đây, trang mạng có phần trang—bạn đọc hết trang 1, phải bấm "Next" để sang trang 2. Đó là điểm dừng tự nhiên, cho não tín hiệu "có thể nghỉ." Facebook loại bỏ điểm dừng. Khi bạn lướt đến cuối 'feed', nội dung mới tự động xuất hiện. Não không nhận được tín hiệu dừng. Bạn cứ lướt, lướt—cho đến khi kiệt sức hoặc có người gọi. Thứ ba,

'autoplay video'. Video tự động phát khi bạn lướt qua. Não người được lập trình để chú ý đến chuyển động (vì trong tự nhiên, chuyển động = nguy hiểm hoặc cơ hội). Bạn không định xem video. Nhưng não bạn bị kích hoạt bởi chuyển động. Bạn dừng lại. Bạn xem. Ba mươi giây biến mất. Harris nhấn mạnh: "Đây không phải tai nạn. Đây là thiết kế. Những kỹ thuật này được phát triển trong các phòng thí nghiệm hành vi, được thử nghiệm so sánh A/B trên hàng triệu người, được tối ưu hóa đến từng độ phân giải—với mục tiêu duy nhất: chiếm đoạt thời gian của bạn." Và nó hoạt động. Người dùng trung bình mở Facebook 14 lần mỗi ngày. Mỗi lần trung bình 20 phút. Làm toán: đó là gần năm giờ mỗi ngày nếu cộng tất cả các lần check điện thoại.

Jonathan Haidt—nhà tâm lý học xã hội tại NYU, tác giả *The Anxious Generation* (2024)—nghiên cứu hậu quả của mạng xã hội lên não trẻ em và phát hiện một thảm họa đang diễn ra: mạng xã hội đang phá hủy sức khỏe tâm thần của cả thế hệ. Haidt so sánh dữ liệu sức khỏe tâm thần thanh thiếu niên trước và sau năm 2010—năm mà smartphone và mạng xã hội trở nên phổ biến. Trước 2010: tỷ lệ trầm cảm, lo âu ở thanh thiếu niên Mỹ ổn định trong ba mươi năm. Sau 2010: tỷ lệ trầm cảm ở nữ thanh thiếu niên tăng 150%. Tỷ lệ tự tử ở nữ 10-14 tuổi tăng 200%. Tỷ lệ nhập viện vì tự gây thương tích tăng 300%. Con số tương tự ở Anh, Canada, Úc—mọi nơi có mạng xã hội phổ biến. Haidt phân tích: không có yếu tố nào khác thay đổi đủ lớn để giải thích con số này. Không phải kinh tế (kinh tế tăng trưởng giai đoạn 2010-2019). Không phải chiến tranh (không có chiến tranh lớn). Không phải dịch bệnh (con số tăng trước COVID). Yếu tố duy nhất: mạng xã hội. Đặc biệt Instagram—nền tảng thuộc sở hữu của Facebook, được thiết kế xung quanh so sánh hình ảnh. Cơ chế như sau: Em gái mười lăm tuổi đăng ảnh. Đợi ‘like’. Đếm ‘like’. So sánh với bạn bè. Nếu ảnh em ít ‘like’ hơn—em cảm thấy kém, xấu, thất bại. Nếu ảnh em nhiều like hơn—em cảm thấy tốt vài phút, rồi lo lắng phải giữ được số like lần sau, rồi nghiến齿 cảm giác đó. Vòng lặp không bao giờ kết thúc. Và não thanh thiếu niên—đặc biệt vùng prefrontal cortex điều khiển cảm xúc và tự kiểm soát—chưa phát triển hoàn chỉnh. Em không thể chống lại. Kết quả: cả thế hệ trẻ em lớn lên trong môi trường mà giá trị bản thân được đo bằng con số trên màn hình.

Không phải bằng ai em thực sự là. Không phải bằng tính cách, tài năng, lòng tốt. Mà bằng bao nhiêu người ‘like’ ảnh em.

Haidt cũng chỉ ra một hậu quả khác: mất khả năng tập trung sâu. Mỗi lần thanh thiếu niên bị notification gián đoạn, não mất trung bình 23 phút để lấy lại trạng thái tập trung sâu. Nếu bị gián đoạn mỗi 10 phút, não không bao giờ đạt trạng thái tập trung sâu. Và đây là vấn đề: tư duy phức tạp, sáng tạo, giải quyết vấn đề—tất cả cần tập trung sâu. Nếu não không được luyện tập trạng thái đó, não không phát triển khả năng đó. Haidt không đổ lỗi cho thanh thiếu niên. Ông nói: "Não của chúng đang bị lập trình lại bởi môi trường mà chúng ta—người lớn—tạo ra và cho phép. Đây không phải lỗi của chúng. Đây là thiết kế có chủ đích."

Nhưng vấn đề không dừng ở cá nhân. Nó lan rộng ra toàn xã hội. Jaron Lanier—nhà khoa học máy tính, triết gia công nghệ, một trong những người tiên phong của thực tế ảo—từng tin rằng mạng internet sẽ giải phóng nhân loại. Giờ ông viết sách với tiêu đề: *Ten Arguments for Deleting Your Social Media Accounts Right Now* (2018). Lanier lập luận: mạng xã hội không chỉ gây hại sức khỏe tâm thần cá nhân. Nó đang phá hủy nền tảng của dân chủ. Cơ chế: buồng vang (echo chamber) và filter bubble (bong bóng sản lọc). Thuật toán Facebook không cho bạn thấy thực tại. Nó cho bạn thấy phiên bản thực tại khiến bạn ở lại lâu nhất. Nếu bạn thiên tả, ‘feed’ của bạn toàn bài viết tả. Nếu bạn thiên hữu, ‘feed’ toàn bài hữu. Nếu bạn tin chủng ngừa gây nguy hiểm, thuật toán cho bạn thấy nhiều bài về chủng ngừa nguy hiểm hơn—không phải vì đó là sự thật, mà vì đó là những gì giữ bạn ở lại ‘engagement’ (tương tác). Kết quả: mỗi người sống trong thực tại riêng. Bạn và tôi cùng mở Facebook, nhưng thấy hai thế giới hoàn toàn khác nhau. Bạn thấy bằng chứng rằng phe bạn đúng, phe tôi sai. Tôi thấy ngược lại. Không ai thấy bức tranh toàn cảnh. Và khi mọi người không còn chia sẻ chung sự thật cơ bản, dân chủ sụp đổ. Vì dân chủ cần tranh luận dựa trên sự thật chung. Nhưng Facebook biến sự thật thành hàng hóa cá nhân hóa: mỗi người một sự thật riêng.

Zeynep Tufekci—nhà xã hội học người Thổ Nhĩ Kỳ-Mỹ, giáo sư UNC Chapel Hill—đi xa hơn: Facebook không chỉ phân cực xã hội. Nó gây bạo lực thực tế. Tufekci nghiên cứu vai trò của Facebook trong các

cước xung đột toàn cầu và liệt kê bằng chứng: Ở Myanmar (2016-2018), tin giả trên Facebook lan truyền rằng người Rohingya (thiểu số Hồi giáo) là khủng bố. Kết quả: diệt chủng. Hơn 25,000 người bị giết. Liên Hợp Quốc kết luận Facebook đóng vai trò "quyết định" trong việc kích động bạo lực. Ở Sri Lanka (2018), tin giả kích động bạo lực tôn giáo. Chính phủ phải tắt Facebook tạm thời. Ở Ấn Độ (2018-2020), tin giả về "bắt cóc trẻ em" lan truyền. Hàng chục người bị đâm động đánh chết dựa trên tin đồn Facebook. Ở Mỹ (2021), Facebook được dùng để tổ chức tấn công Quốc hội. Tufekci không nói Facebook cố tình gây bạo lực. Bà nói: Facebook không quan tâm bạo lực hay không—miễn nó tăng engagement. Vì nội dung cực đoan, phân cực, gây giận dữ tạo 'engagement' cao nhất, thuật toán tự nhiên ưu tiên chúng. Kết quả tự nhiên: bạo lực.

Yuval Noah Harari—sử gia người Israel, tác giả *Sapiens*—nhìn vào Facebook không như một công ty công nghệ, mà như một cấu trúc quyền lực mới đang thay thế nhà nước. Harari lập luận: trong lịch sử, quyền lực thuộc về người kiểm soát vũ lực (đế chế), rồi đất đai (phong kiến), rồi vốn (tư bản). Thế kỷ 21, quyền lực thuộc về người kiểm soát dữ liệu. Và Facebook kiểm soát nhiều dữ liệu hơn bất kỳ chính phủ nào. Facebook biết bạn hơn cha mẹ bạn. Biết bạn hơn bạn thân. Thậm chí biết bạn hơn chính bạn—vì nó biết bạn sẽ làm gì trước khi bạn biết. Harari đặt câu hỏi: nếu Facebook biết bạn hơn chính bạn, thì tự do lựa chọn còn ý nghĩa gì? Bạn tưởng bạn tự do quyết định. Nhưng quyết định của bạn đã được dự đoán, định hình, thao túng bởi thuật toán không thể nhìn thấy. Harari cảnh báo: "Chúng ta đang bước vào thời đại mà công ty biết chúng ta hơn chúng ta biết chính mình. Và khi đó, tự do có còn tồn tại không?"

Vậy chúng ta làm gì?
Jaron Lanier nói: Xóa tài khoản. Zeynep Tufekci phân bác: "Xóa cá nhân không giải quyết vấn đề hệ thống." Tufekci đề xuất: Quy định pháp luật buộc minh bạch thuật toán, cấm microtargeting, phạt nặng tin giả, chia tách độc quyền. Evgeny Morozov—nhà nghiên cứu Belarus-Mỹ—nói: "Quy định không đủ. Mô hình kinh doanh dựa trên quảng cáo là gốc rễ." Morozov đề xuất quốc hữu hóa hoặc hợp tác xã hóa mạng xã hội. Harari nói: "Chúng ta cần luật về dữ

liệu giống luật lao động thế kỷ 19—người dùng sở hữu dữ liệu của mình, không phải công ty."

Nhưng trong khi các triết gia tranh luận, ba tỷ người vẫn lướt Facebook mỗi ngày. Và mỗi ngày, não họ bị lấp trình lại thêm một chút. Mỗi ngày, xã hội phân cực thêm một chút. Mỗi ngày, sự thật mờ đi thêm một chút. Câu hỏi không phải "Facebook có xấu không?" Câu hỏi là: "Khi nào chúng ta nhận ra giá phải trả—thời giờ, sức khỏe tâm thần của cả thế hệ, nền tảng dân chủ—đã quá đắt?" Và khi nhận ra, liệu đã quá muộn?

Ngũ Yên

Tiếp **LO NGẠI** trang 1

bảo động cho lãnh đạo đảng rằng tình hình đang xấu đi. Một số đã trực tiếp nêu vấn đề với Bạch Ốc. Dân biểu Jeff Van Drew (New Jersey) nói ông đã trao đổi với Trump về giá y tế, vốn sẽ tăng mạnh nếu Quốc hội không hành động trước cuối năm

Bối cảnh chính trị càng thêm bất lợi khi tỉ lệ tín nhiệm của Trump giảm xuống 36% trong thăm dò Gallup — mức thấp nhất trong nhiệm kỳ hai. Trong cùng thăm dò, đánh giá về kinh tế, ngân sách và y tế đều giảm. Dân biểu Don Bacon (Nebraska) nói rằng “không thể phớt lờ những dấu hiệu đó.”

Kết quả bầu cử đặc biệt tại Tennessee cũng làm dấy lên lo ngại. Ứng viên Cộng hòa thắng với cách biệt 9 điểm trong một địa hạt mà Trump từng thắng 22 điểm. Nhiều cử tri nói họ đi bầu vì gánh nặng chi phí sinh hoạt. Trên bục chiến thắng, tân dân biểu Matt Van Epps cam kết: “Sẽ kéo chi phí xuống. Không thể để chi phí xoay vào tay Dân chủ nữa.”

Trong khi đó, lãnh đạo Cộng hòa trấn an nội bộ rằng người dân sẽ cảm nhận cải thiện khi các điều khoản thuế của Trump bắt đầu có hiệu lực năm tới: miễn thuế tiền tip, tăng tín dụng thuế trẻ em, và một số điều chỉnh liên quan làm thêm. Chủ tịch Hạ viện Mike Johnson bảo các đồng viện “cứ giữ tay lái vững.”

Nhưng trong các cuộc họp kín, một số dân biểu cho rằng kỳ vọng đó quá mong manh. “Không ai biết trong đạo luật thuế ấy có gì,” một dân biểu cao niên nói. Người này cũng cho rằng hai tháng Hạ viện ngưng họp trong thời gian chính quyền đóng cửa đã làm mất cơ hội thông qua các dự luật liên quan đến chi phí sinh hoạt.

Bạch Ốc nói Trump hiểu rõ giá cả quá cao, và rằng đảng Dân chủ sai lầm khi đổ trách nhiệm lên ông. Phó Tổng thống JD Vance gọi

đó là “câu chuyện lật ngược sự thật.” Bạch Ốc sẽ đưa Trump đến vùng đông bắc Pennsylvania tuần tới để nói về kinh tế tại một địa bàn tranh chấp.

Tại Quốc hội, Chủ tịch Hội nghị Hạ viện Lisa McClain yêu cầu đồng viện tập trung tuyệt đối vào các biện pháp giảm chi phí. Trong một buổi trình bày khác, nhà thăm dò Tony Fabrizio thúc giục đồng nói vào những điều cử tri thấy trong đời sống: giá thuốc, chi phí y tế, tiền nhà, và các khoản bị ảnh hưởng trực tiếp.

Khó khăn nằm ở chỗ: dù giá xăng và thực phẩm đã hạ, người dân vẫn chịu sự ép tụt lạm phát, lãi suất cao và thị trường lao động thất lại. Lỗi giải về chính trị không thể thay thế cảm nhận đời sống. Như cựu Bộ trưởng Nội vụ Ryan Zinke nói: “Kinh tế phải khiến người ta thấy khá hơn. Mà cảm nhận đó lại rất chủ quan.”

Một số nhà lập pháp nói hy vọng vào việc giả giảm là ảo tưởng. Thượng nghị sĩ Rand Paul nói muốn giả thực sự giảm phải có giảm phát — điều không xảy ra khi nợ quốc gia tiếp tục tăng. Một số biện pháp thuế của Trump chỉ là giả hạn quy định cũ, khiến cử tri “không nhận thấy thay đổi”.

Nhiều đề nghị khác được đưa ra: giảm thuế phí y tế, trần chi phí thuốc, tăng mức lương tối thiểu liên bang. Nhưng câu Rõ Quốc hội sẽ đưa dự luật nào lên bàn Tổng thống trước khi tín dụng thuế của Affordable Care Act hết hạn vào tháng Giêng — việc có thể làm phí bảo hiểm của hàng triệu người tăng mạnh.

Dân biểu Van Drew nói: “Nếu có điều gì cần làm ngay, thì đó là vấn đề y tế. Mọi người đang chịu gánh nặng đó trước nhất.”

Mức sống luôn là câu hỏi trực tiếp nhất đối với cử tri. Và trong lúc giá cả chưa giảm trong đời thực, mọi khẩu hiệu chính trị đều khó át được cảm giác của người dân.

Nguyên Hòa tóm lược

Nguồn: NBC News — “People aren’t dumb: Republicans worry they’re not doing enough on affordability,” 6/12/2025.

Việt Báo Online
phục vụ bạn
Bất cứ giờ nào
Bất cứ nơi nào
rên toàn thế giới

vietbao.com
trình bày trang nhã
danh mục dễ tìm
quảng cáo hữu hiệu
tin tức cập nhật
trăm ngàn trang bài
Viết Về Nước Mỹ
Kinh tế - Kỹ thuật
Sinh hoạt cộng đồng
Quan điểm

TIỆM VÀNG VÀ HỘT XOÀN

JEAN'S JEWELRY

KIMTHU JEWELRY

G.I.A. DIAMOND CENTER

TRUNG TÂM SẢN XUẤT VÀNG LÁ

Chúng tôi có 2 cửa hàng dưới lầu Thương Xá Phước Lộc Thọ:

9200 Bolsa Ave., #112 và 114C, Westminster, CA 92683

Điện thoại (714) 985-9999 và (714) 657-7866

và Đối diện Phước Lộc Thọ:

9211 Bolsa Ave, ste 116, Westminster, CA 92683

Điện thoại (714)-622-4488

- * Bán đủ loại Hột Xoàn có G.I.A. Certificate.
- * Làm Vàng nguyên chất.
- * Bán sỉ và gửi hàng đi các tiểu bang.
- * Mua bán Vàng 24K, 18K, Hột Xoàn, Cẩm Thạch.
- * Vô trắng Hongkong & Platinum.
- * Nhấn Cưới cho Cô Dâu và Chú Rể.
- * Diamond Appraisal.
- * Nhận đặt làm đủ kiểu Nữ Trang Việt - Miên Lào.
- * Có thợ lâu năm kinh nghiệm nhận Hột Xoàn.
- * Sửa chút ít không tính tiền công.
- * Sửa chữa Nữ Trang chờ lấy ngay.
- * Cần mua Hột Xoàn Có Certificate G.I.A với giá cao.

Mở cửa 7 ngày trong tuần

* NHẬN VISA, MASTER CARD

AI CẦN TIỀN MUỐN BÁN VÀNG & HỘT XOÀN

JEAN'S JEWELRY MUA LẠI GIÁ THẬT CAO.

“TÍCH CỐ PHÒNG CƠ

TÍCH Y PHÒNG HÀN

TÍCH VÀNG PHÒNG THẦN”

“ĐỂ DÀNH LÚA GẠO

KHÔNG SỢ ĐỔI

ĐỂ DÀNH THUỐC MEN

KHÔNG SỢ BỆNH

ĐỂ DÀNH VÀNG & HỘT XOÀN

Hộт xoàn giấy của tiệm Jean's.

3.0 LY VVS 1-F	\$139
4.0 LY VVS 1-F	\$439
5.0 LY VVS 1 F	\$1,499
6.0 LY VVS 1 F	\$3,999
1 CARAT VVS 1 F	\$5,999
1.5 CARATS VVS 1 F	\$10,999
2 CARATS VVS 1 F	\$20,999

Hộт Xoàn Bán lại trừ 10%

Đổi hộт lớn hơn trừ 10%

Bảo đảm tối đa 3 năm

Chùi rửa đánh bóng không tính tiền

* Price subject to change according to market value

* Vàng & Hộт Xoàn cũ, hư bể cũng mua.

Jean's Jewelry trân trọng kính mời

CHỌN MẶT GỎI VÀNG

CHỌN TIỆM MUA XOÀN

XIN CHỌN TIỆM VÀNG JEAN

ĐẶC BIỆT

Hộт Xoàn GIA ON SALE

mỗi thứ 1 hộт

Ai tới trước thì bán trước

Lẹ tay thì còn, chậm tay thì hết

Bớt từ 20% - 40% Hộт Xoàn GIA

Cám ơn quý khách thương yêu mua xoàn 5 ly trở lên,

chúng tôi bán trả góp một năm không tính tiền lãi.

Từ Người Trong Cuộc:
KHI CDC KHÔNG CÒN DỰA TRÊN KHOA HỌC, NƯỚC MỸ SẼ ĐI VỀ ĐÂU?

VB biên dịch

Dưới đây là bài phỏng dịch theo bài viết của Bác sĩ Debra Houry, từng là Giám Đốc Y Tế ở CDC nhưng đã từ chức.

***

Vào những ngày cuối tháng Tám của năm 2025, tôi cùng hai đồng nghiệp đã quyết định từ bỏ chức vụ tại Cơ Quan Kiểm Soát và Phòng Bệnh (CDC). Chúng tôi ra đi vì không thể tiếp tục im lặng khi chứng kiến tính liêm chính khoa học ngày một xói mòn, còn cơ sở hạ tầng y tế cộng cộng của quốc gia cứ dần rệu rã dưới sự lãnh đạo của Robert F. Kennedy Jr., Bộ trưởng Bộ Y tế và Nhân sinh (HHS). Khi đó, chúng tôi đã khẩn thiết kêu gọi Quốc Hội, các tổ chức chuyên ngành và các bên liên quan trong lĩnh vực y tế cộng cộng hãy can thiệp trước khi xảy ra những thiệt hại không thể cứu vãn. Tôi rời đi với niềm tin mọi thứ rồi sẽ được chấn chỉnh.

Trong những tuần sau khi tôi từ chức, dư luận đã thực sự chú ý đến câu chuyện này. Báo chí và công chúng cùng nhau mào xê những thông tin sai lạc từ Bộ trưởng, sự lúng túng trong phản ứng với dịch sởi, việc sa thải hàng loạt thành viên trong Ủy ban Cố vấn về Chúng ngừa (ACIP), cũng như những thay đổi bất thường trong cách CDC truyền đạt thông tin đến mọi người.

Đỉnh điểm là phiên điều trần của Ủy ban HELP Thượng Viện vào tháng Chín. Cựu giám đốc CDC Susan Monarez thuật lại việc bà bị yêu cầu phải “mắt nhắm mắt mở” chuẩn thuận khuyến nghị vắc-xin và sa thải các khoa học gia kỳ cựu. Về phần mình, tôi cũng trình bày trước Ủy Ban rằng bản thân chỉ biết những thay đổi trong hướng dẫn của CDC qua các dòng tweet; rằng vị Bộ Trưởng đã quảng bá các loại thuốc

chưa được thẩm định trong đợt dịch sởi; và về những yêu cầu dữ liệu đi ngược quy trình chuẩn của HHS. Thế nhưng sau 100 ngày, thay vì cải thiện, tình hình còn tồi tệ hơn. Và Quốc Hội vẫn chưa có hành động.

Mùa hè vừa rồi, Ủy Ban Chuẩn Chi Thượng Viện đã chất vấn việc CDC liên tục tuyển dụng nhân sự mang tính đảng phái vào các vị trí lãnh đạo cấp cao. HHS – một lần nữa – vẫn phớt lờ cảnh báo. Tính từ tháng Chín, CDC đã bổ sung ít nhất hai gương mặt chính trị mới, nâng tổng số lên 14 người, trong khi Văn Phòng Giám Đốc không còn một khoa học gia phi đảng phái nào. Quyền Giám Đốc CDC, Jim O’Neill, không có bằng cấp bác sĩ và cũng chẳng phải nhà nghiên cứu. Hai nhân sự vừa được đưa vào, Mark Blaxill và Bác sĩ Ralph Abraham, đều từng công khai chống vắc-xin.

Bước sang tháng Mười, thêm nhiều nhân viên CDC bị cho nghỉ việc; dù sau đó một số quyết định được xem xét lại, trong danh sách bị sa thải vẫn có những người đang làm việc trực tiếp trong các chương trình ứng phó với Ebola và bệnh sởi. Chưa hết, giữa lúc Bộ Trưởng liên tục hô hào cần “khoa học tiêu chuẩn vàng” và “minh bạch triệt để,” việc Văn Phòng Đạo Đức, Hội Đồng Duyệt Xét và đơn vị phụ trách giám sát các Ủy Ban Cố Vấn Liên Bang bị đưa vào diện cắt giảm lại càng khiến người ta thấy khó hiểu.

Trang web của CDC cũng “lột xác”: từ một kho dữ liệu phong phú đầy ắp thông tin khoa học trở thành nơi tuyên truyền các nghị trình chính trị. Trang “các ưu tiên của CDC” hiện nay lồng ghép những quan điểm tiêu cực về di trú, phá thai, phái tính và các chương trình giảm thiểu tác hại. Lẽ ra CDC phải được định hướng

bởi số liệu và khoa học, chứ không phải bởi bất cứ hệ thống tư tưởng chính trị nào. Dù Tổ Chức Y Tế Thế Giới (WHO) đã khuyến nghị từ năm 2022 dùng tên gọi “mpox” để hạn chế sự kỳ thị, hiện toàn bộ các đoạn nhắc đến căn bệnh này trên website CDC lại được thay bằng “monkeypox.”

Một sáng tháng Mười Một, các khoa học gia trong cơ quan thức dậy, bàng hoàng khi nhìn thấy trang tài liệu về tự kỷ và độ an toàn của vắc-xin đã bị chỉnh sửa, bóp méo hết những kết quả nghiên cứu đã dày công tích lũy qua nhiều thập niên. Hậu quả là một số sở y tế đã quyết định gỡ bỏ hân các đường dẫn liên kết đến CDC trên trang web của họ.

Cũng trong tháng đó, tại một buổi họp ban lãnh đạo cấp cao, mười sáu sáng kiến chiến lược được trình làng. Tất cả “sáng kiến” này đều do các viên chức bổ nhiệm theo phe phái chính trị soạn thảo và điều hành, không qua bất cứ khâu thẩm định khoa học hay đánh giá chuyên môn nào. Trong bản PowerPoint lan truyền rộng rãi, những nhiệm vụ tăng cường “chuẩn mực khoa học” lại không giao cho các khoa học gia thực thụ, mà đem giao cho một luật sư chuyên về lĩnh vực hàng không và điều hành, không địa ốc từng tự xuất bản sách viết về thiên đường.

Buổi họp ACIP trong tháng Chạp bị đánh giá là tệ nhất từ trước tới nay. Ba người trình bày về vắc-xin viêm gan B đều không phải là chuyên gia nghiên cứu về vắc-xin; và hai trong số đó là tác giả của một bài báo viết về tự kỷ đã bị gỡ bỏ (retracted). Ngoài ra, một đồng minh của Bộ trưởng là Aaron Siri — luật sư tranh tụng chống vắc-xin, từng kiến nghị Cơ quan Kiểm soát Thực-Dược phẩm Hoa Kỳ (FDA) thu hồi phê duyệt đối với vắc-xin bại liệt —

Tình trạng chính trị hóa ở CDC đã khiến cho hàng loạt dữ liệu nghiên cứu và thông tin vắc-xin bị bóp méo. Tương lai của sức khỏe cộng đồng phụ thuộc vào việc liệu Quốc Hội và các tổ chức chuyên môn có hành động kịp thời hay không. (Ảnh: Chụp lại từ YouTube)

cũng được mời phát biểu về lịch chích ngừa cho trẻ em. Đây là bước tiếp nối của khuynh hướng manh nha từ tháng Chín, khi ACIP mới tập trung vào các nguy hại “có thể có” của vắc-xin, xem nhẹ những lợi ích đã được khoa học chứng minh, và biểu quyết thu hẹp các khuyến nghị đối với vắc-xin MMRV và COVID. Thế là một số cộng đồng bị giảm bớt cơ hội được chích các loại vắc-xin này.

Hậu quả của đường lối mới tại CDC không còn là vấn đề lý thuyết hay cảnh báo xa xôi. Chúng đang hiện hữu rõ ràng trên những chiếc giường bệnh của trẻ em. Ngày càng nhiều trường hợp trẻ nhỏ từ vong vì các căn bệnh vốn có thể phòng ngừa bằng vắc-xin, bao gồm cả ho gà. Các đợt dịch sởi lẽ ra phải được chặn đứng sớm lại lan rộng và kéo dài, một phần vì thông tin về mức độ an toàn của vắc-xin bị cố tình chìm xuống, và các biện pháp ứng phó cần thiết lại được triển khai quá chậm. Đây không phải lỗi của bác sĩ hay các sở y tế địa phương. Đây là thất bại từ cấp lãnh đạo liên bang. Diễn biến này cũng không khó đoán, khi tiếng nói khoa học bị thay thế bằng hệ thống tư tưởng. Nền tảng y tế cộng cộng của Hoa Kỳ vì vậy mà đang bắt ổn trầm trọng.

Vắc-xin chỉ là chủ đề tranh cãi dễ thấy nhất, nhưng phía sau đó là một khủng hoảng

sâu hơn: liệu nước Mỹ còn có một cơ quan y tế cộng cộng vận hành dựa trên khoa học hay không? Những gì diễn ra tại CDC không phải cái tổ. Đó là “khoét ruột” một cơ quan mà người dân có thể tin tưởng dựa vào trong mọi tình huống khẩn cấp. Những thay đổi lạng lẽ từ cuối mùa hè sẽ khiến Hoa Kỳ lâm vào thế bị động trước các đợt bùng phát bệnh sởi mới, các ổ bệnh liên quan đến thực phẩm, tình trạng sản phụ từ vong sau sinh hoặc một đại dịch mới nào đó. Tất cả đang diễn ra nhanh chóng, âm thầm và gần như không chịu bất kỳ sự giám sát nào.

Khi nộp đơn từ chức, tôi vẫn tin rằng các DB thuộc cả hai đảng trong Quốc Hội sẽ đứng ra can thiệp. Một số người đã bày tỏ lo ngại trong những buổi họp với tôi, nhưng cho đến nay vẫn chưa có một cơ chế giám sát nào thực sự có hiệu quả. Quốc Hội có đủ công cụ trong tay: các phiên điều trần, trát đòi, thêm điều khoản vào luật ngân sách, thiết lập lá chắn bảo vệ người tố giác và dựng lên các hàng rào pháp lý. Nhưng công cụ để đó mà không sử dụng thì rốt cuộc cũng chỉ là lãng phí.

Từ đó đến nay, những gì diễn ra đã đủ cho chúng ta thấy đây không phải là vài vấp vấp lẻ tẻ, mà là nỗ lực nhằm đôi hướng CDC. Họ

muốn đẩy cơ quan này rời khỏi cách làm việc dựa trên bằng chứng khoa học, hướng sang kiểu quản trị bị chi phối bởi những gì được lãnh đạo tin là đúng đắn. Quốc Hội, các thống đốc, hệ thống y tế, các nghiệp đoàn khoa học và cả các tổ chức tư nhân cần phải hành động. Không chỉ bằng lời tuyên bố, mà bằng giám sát thực tế, gây sức ép và che chở cho đội ngũ chuyên môn lâu năm vẫn đang làm việc với tinh thần chính trực. Cũng như bác sĩ chân chính luôn phải đặt lợi ích bệnh nhân lên trên hết, tôi mong các nhà lãnh đạo quốc gia sẽ đặt lợi ích cho tri lên hàng đầu, chứ không chỉ nghĩ đến chuyện tái tranh cử. Và tôi hy vọng rằng các tổ chức, các trường, các viện hàn lâm sẽ tìm cách lên tiếng thay cho sức khỏe người dân, thay vì im lặng vì lo mất nguồn tài trợ.

Tôi không từ chức để tạo ấn tượng với ai. Tôi rời đi vì nếu cứ tiếp tục giữ im lặng, tôi sẽ trở thành kẻ đồng lõa. Tôi buộc phải nói ra, bởi cái giá đối với trẻ em, đối với cộng đồng và đối với đất nước chúng ta là quá lớn. Những bước đi sắp tới sẽ quyết định liệu tổn hại này có trở thành vết sẹo vĩnh viễn hay không.

VB biên dịch

Nguồn: "I Left the CDC 100 Days Ago. My Worst Fears About the Agency Are Coming True" được đăng trên trang Time.com.

Nữ Bác Sĩ
NGUYỄN THANH THÙY, M.D

- Tốt Nghiệp Y Khoa Hoa Kỳ tại Đại Học USC
- Tốt Nghiệp Nội Khoa Tại LAC-USC Medical Center
- Tốt Nghiệp Nhi Khoa Tại LAC-USC Medical Center Board Certified

CHUYÊN TRỊ:
Bệnh trẻ em và người lớn

Nếu quý vị muốn có một Bác Sĩ tận tâm, kính mến người già, thương yêu trẻ em. Xin hãy chọn Bác Sĩ Nguyễn Thanh Thùy làm Bác Sĩ Gia Đình.

Nhận
Medical, Medicare, Bảo Hiểm, MSI

Tel: 714-775-1628
9741 Bolsa Ave # 117 Westminster, CA 92683

Bác Sĩ Nha Khoa
NGUYỄN THỊ KIM ANH
12388 Brookhurst Street
Garden Grove, CA 92840
(giữa Chapman & Lampson * Cạnh Burger King)
(714) 638-2101

- Khám răng định kỳ
- Chữa răng người lớn và trẻ em
- Lấy gân máu
- Tiểu giải phẫu nha khoa
- Trị bệnh nướu răng
- Nha khoa thẩm mỹ, làm răng giả các loại, veneer bonding, tẩy trắng răng với phương pháp mới nhất
- In-Office bleaching, Digital X-Ray và các trang bị hiện đại khác đúng tiêu chuẩn OSHA

NHẬN MEDICAL & BẢO HIỂM
Giờ làm việc:
Thứ Hai Thứ Bảy:9AM 6PM
Chủ Nhật: 9AM 3PM

DNP
www.baohiem.com
DNP Insurance Services

Certified Insurance Agent

- Có MEDICARE Part A & B, Cần Tìm Hiểu Ghi Danh:
  - Medicare Supplement & Part D Plans
  - Medicare Advantage Plans (HMO, PPO & POS)
- Hết Hợp Lệ Medi-Cal, Cần Mua Bảo Hiểm Sức Khỏe:
  - Covered California Với Trợ Giúp Bảo Phí
  - Trực Tiếp Với Các Hãng Bảo Hiểm Y Tế Tại CA
- Du Lịch Toàn Cầu & Du Học Sinh Tại Mỹ
  - Với Các Chương Trình Bảo Hiểm Y Tế Ngắn Hạn.
- Bảo Hiểm Nhân Thọ & Chăm Sóc Dài Hạn (LTC)
- Quỹ Hưu Trí Annuities & IRA Rollovers

Xin Gọi Hẹn Tham Khảo Miễn Phí Với
Dzũng N. Phạm, CFP® ChFC® CLU® EA
Insurance Lic. #0B56485
(714) 531-0999

14541 Brookhurst St., Ste. C2, Westminster, CA 92683
(Góc Brookhurst & Hazard, Tầng Trệt, Phía Sau Car Wash)

Cell: 714. 925-2595
LUẬT SƯ PHÍ THẤP NHẤT

VĂN PHÒNG LUẬT SƯ
ANDRÉ LÂM & VICKIE HẰNG LÊ
9039 Bolsa Ave. # 218, Westminster, CA 92683
Web.site: www.andrelam.com
Trong giờ làm việc 714. 379-6449
CHUYÊN LO BỒI THƯỜNG TAI NẠN XE CỘ

Ngoài ra văn phòng còn chuyên lo về các dịch vụ: Di trú (Immigration); Khánh tận tài sản (Bankruptcy); Ly dị cấp dưỡng (Family Law); Luật thương mại (Business Litigation); Hình luật, trộm cắp và tội đại hình; Tai nạn nghề nghiệp, v.v...

TẬN TÂM – UY TÍN

WHOLY DOSE LÀ BIỂU TƯỢNG CỦA SỨC KHỎE VÀ SẮC ĐẸP.
WHOLY DOSE CHẮC CHẮN SẼ LÀM CHO BẠN CÓ NHIỀU NĂNG LỰC HƠN.
WHOLY DOSE SẼ MANG LẠI CHO BẠN MỘT LÀN DA QUYẾN RŨ , MỊN MÀNG VÀ BÓT NẾP NHẸN HƠN.
WHOLY DOSE CŨNG GIÚP MÁI TÓC CỦA BẠN ỒNG Ỏ VÀ MỌC NHIỀU HƠN.
WHOLY DOSE CŨNG LÀM CHO MÓNG TAY, MÓNG CHÂN CỦA BẠN MỀM MẠI VÀ ÍT GẦY HƠN.
HÃY VÀO GOOGLE ĐỂ TÌM HIỂU VỀ: WHOLY DOSE
BẠN CŨNG CÓ THỂ VÀO: WHOLYDOSE.COM
ĐỂ BIẾT THÊM NHỮNG LỢI ÍCH KHI DÙNG NHỮNG SẢN PHẨM CỦA WHOLY DOSE.

Tiếp **VIẾT** trang 2

1975, cũng như bằng cách nào mà mỗi người hội nhập vào đời sống Mỹ và trở thành công dân Mỹ như ngày hôm nay.

Người Việt tị nạn có một mẫu số chung là đắng cay rồi bỏ nơi chôn nhau cắt rốn, cam chịu tận cùng đau khổ và mất mát để sống kiếp lưu vong và làm lại từ đầu nơi đất khách quê người, cùng nhau viết lên trang sử mới vô cùng sống động vì mỗi cây mỗi hoa; mỗi nhà mỗi cảnh, không ai giống ai. Đó là lịch sử hàng ngàn, hàng vạn người viết. Cho đến nay đã có hơn 7.000 bài viết với 16.000 trang sách, in trong 25 tuyển tập, mỗi tuyển tập dày hơn 640 trang được lưu trữ tại thư viện quốc hội Hoa Kỳ, là nơi quyền uy bậc nhất đã nhận đề bảo tồn gìn giữ tiếng Việt và một phần của văn hóa Việt Nam, của người Việt hải ngoại. Đó là niềm hãnh diện và tự hào của Việt Báo cũng như mỗi tác giả có tên trong số 25 tuyển tập giá trị này.

Đây là một “công trình kiến trúc” mang tâm vóc lịch sử, là ngôi nhà chung mà người đặt viên đá đầu tiên là anh Trần Dạ Từ, chị Nhã Ca và vài thân hữu khác. Anh chị là hai tên tuổi lớn trong làng văn học Việt Nam, được mọi người biết đến khi còn trong nước cũng như khi ra hải ngoại, hiện anh chị đã về hưu và đang an dưỡng ở Thụy Điển và người tiếp tục sự nghiệp của anh chị chính là cô “con gái rượu” Hòa Bình, đang bồi đắp cho ngôi nhà chung đó ngày càng đồ sộ hơn, nguy nga hơn mà chị Kiều Chinh đã hết lời khen ngợi trong lời mở đầu khai mạc buổi lễ trao giải. Riêng tôi lần đầu tiên tiếp xúc, nói chuyện thì thấy Hòa Bình rất dễ thương và dễ gần gũi, và đã chụp nhiều hình với cô.

Trong tháng 8/2025 tôi nhận được email báo tin từ cô Hằng Nguyễn và thư mời dự lễ trao giải của Việt Báo. Lần này tôi dắt cả “phái đoàn” 5 người cùng đi gồm có tôi, bà xã, con gái Diệu Minh cùng với vợ chồng cô em vợ. Hai người em nghe tôi kể lại chuyện đi nhận giải hai năm trước, thích quá nên lần này xin theo.

Tôi có nhiều bà con và bạn bè sống ở San José từ ngày qua Mỹ đến giờ tôi chưa gặp lại họ, nhân dịp này tôi cũng muốn ghé thăm. Có một điều sâu xa nữa là ngay thời kỳ còn học trung học ở Việt Nam, qua sách vở tôi đã biết đến cây cầu Golden Gate là cây cầu treo dài nhất thế giới bắc qua Cổng Vàng nói thành phố San Francisco của tiểu bang California đến quận Marin xuyên qua biển Thái Bình Dương. Cây cầu là một trong những biểu tượng

của San Francisco và Hoa Kỳ được quốc tế công nhận là một trong những kỳ quan thế giới hiện đại. Tôi ao ước được một lần đặt chân trên cầu này và tự tay chụp được bức ảnh đẹp của nó thì lúc này đây là cơ hội tốt cho tôi. Tôi ghé thăm San José ba ngày. Con tôi lái xe từ San José đến vịnh San Francisco mất ba tiếng đồng hồ rồi đi qua cầu sang bờ bên kia của quận Marin rồi vòng lại. Lần này tôi đã thực hiện được mơ ước của mình là đi bộ đến giữa cầu mà cảm thấy tâm hồn xao xuyến lâng lâng khó tả... Tôi cũng đã chụp được cây cầu từ nhiều góc độ khác nhau thật là đẹp. Tôi muốn cảm ơn Việt Báo đã cho tôi cơ hội quý giá này...

Khi về lại quận Cam chờ ngày 30/11/2025 chúng tôi ở khách sạn Little Saigon Inn, nằm ở góc đường Brookhurst và Westminster, thành phố Garden Grove. Đây là trung tâm thương mại có rất đông người Việt cư trú. Từ chỗ trọ đi bộ qua vài góc đường là gặp không biết bao nhiêu là quán ăn, nhà hàng Việt Nam như Ốc và Lẩu, Lee’s Sanwich, Phở 79, Phở Quang Trung, Bánh Cuốn Lưu Luyến, Bánh Cuốn Tây Hồ, Hủ Tiếu Thanh Xuân, Seafood Cove #2, Cơm Tấm Thuận Kiều, Ghiền Bún Bò, Phở Gà 102 (có mặt không hai) Bánh Mì&Chê Cali Bakery... Người ăn uống ra vào tấp nập từ sáng đến khuya. Đề mua thức ăn, trái cây, bánh kẹo và mọi thứ đem về, chúng tôi lái xe chừng 10 phút là đến các siêu thị như Saigon Supermarket, Siêu thị Thuận Phát, Siêu thị Hòa Bình, ABC Supermarket, và dĩ nhiên không quên khu Phước Lộc Thọ... Muốn mua thứ gì cũng có. Bất chợt nhớ tới Sài Gòn, nhớ cảnh tiêu điều, ế ẩm của chợ Bến Thành, chợ An Đông. Hàng quán cực thu hẹp dần, những người mua gánh bán bung thì nay bị đuổi chỗ này, mai bị đuổi chỗ kia nên cuộc sống vô cùng vất vả.

Rồi thì ngày mong đợi cũng tới. Chúng tôi đến Bowers Museum đúng giờ quy định, lúc 11 giờ 30, nghĩa là 30 phút trước giờ khai mạc mà cô Hằng Nguyễn đã gửi email thông báo trước đó một ngày. Cô còn cẩn thận ghi rõ ở phòng tiếp tân chúng tôi ngồi bàn số 5, trong phòng auditorium chúng tôi ngồi ở hàng ghế Row E # 3-4-5-6-7. Thật tình mà nói, tôi chưa thấy ai cần thận và tỉ mỉ đến từng chi tiết như cô Hằng này, thật là vất vả cho cô. Bowers Museum nằm ở số 2002 N Main street được kiến trúc theo phong cách Tây Ban Nha nửa cổ điển nửa hiện đại với nhiều phòng ốc khang trang, rộng rãi. Chủ tịch kiêm Tổng Giám Đốc là Tiến sĩ Sean O’ Harrow có vợ là người

Việt Nam, không biết có ưu ái gì cho Việt Báo không?

Người mà tôi tiếp xúc đầu tiên ở Bowers Museum không ai khác hơn là cô Hằng Nguyễn. Cô check tên từng khách mời và tác giả đến dự theo một danh sách có sẵn. Cô gắn trên ngực áo tôi một băng tên màu đỏ, chữ trắng, bên trên bút danh DUY NHÂN có dòng chữ Tác Giả Thăng Giải. Sự kiện nhỏ cũng nói lên được lòng trân quý đối với người viết văn của Việt Báo nó lớn lao như thế nào. Cô không quên nhắc bàn của chúng tôi là bàn số 5 rồi chỉ tôi đến bàn ký tên sách. Cô phụ trách ở bàn này tôi không biết tên nhưng cô nói có biết tôi qua một người bạn ở Chicago. Tôi ký tên trên tất cả 15 quyển sách Giải thưởng Việt Báo Viết Về Nước Mỹ năm thứ 24 và 25, mỗi quyển dày 660 trang là tuyển tập của 48 tác giả. Lần này bìa sách được in với tông màu xanh lá cây cũng là màu áo dài của các cô phụ trách tiếp tân. Các quyển sách này được bán hết trong thời gian ngắn ngay sau đó để gây quỹ. Nhiều người mua với giá rất cao so với giá bìa 26 Mỹ kim, điều này chứng tỏ khách mời của Việt Báo là những người yêu mến văn chương chữ nghĩa và có lòng với tác giả của nó. Đây là một tín hiệu vui cho tương lai sách báo tiếng Việt hải ngoại?

Tiếp tân và ăn trưa được diễn ra ở phòng có tên là John Lee Court, được ấn định từ 12:00 PM đến 13:00 PM. Phòng này thì rộng bao la và Việt Báo đặt 20 bàn, chừa chỗ cho mọi người tha hồ ăn uống, trò chuyện, giao lưu, chụp hình thoải mái. Buổi ra mắt sách “Người Mỹ Và Tôi” của cô Trương Ngọc Bảo Xuân cũng được tổ chức ở phòng này. Có là người nhận giải chung kết Viết Về Nước Mỹ năm 2001 với bài “32 Năm Người Mỹ Và Tôi”. Hiện nay cô là chánh chủ khảo, trưởng ban tuyển chọn VVNM. Tập truyện Người Mỹ Và Tôi của cô dày khoảng 500 trang với 36 truyện ngắn. Trong phần giới thiệu nhà văn Phan Tấn Hải viết : “ Tập truyện ngắn của nhà văn Trương Ngọc Bảo Xuân không có sự phức tạp của ngôn ngữ, nhưng mang sức mạnh của một dòng sông trôi chảy cuộn cuộn trên trang giấy. Hy hữu để có một hồn văn chương như thế”.

Trong ngày, vui hôm nay không nói đến chuyện âm thực là một thiếu sót lớn. Món ăn ngon đã đánh, quan trọng hơn, theo tôi là cách trình bày từng món ăn rất nghệ thuật, hấp dẫn và bắt mắt, thể hiện được tính văn hóa rất cao. Chưa ăn đã thấy thêm rồi. Công trình này lại là một công lao to lớn của cô Hằng Nguyễn, nhiều

người cũng đồng ý với tôi như vậy. Có người nói thời không ăn nữa, để đỡ ngán cũng đã rồi. Tôi thì có lợi thế hơn, vừa được ăn, vừa chụp hình lưu lại, khi nào muốn thì lấy ra xem hoặc khoe với mọi người để cùng xem.

Có lẽ điều lý thú, bất ngờ và ý nghĩa trong chuyến đi nhận giải thưởng Việt Báo lần này là được gặp gỡ, trò chuyện, trao đổi kinh nghiệm với những người bạn văn. Có người chưa hề quen biết, có người đã biết từ mấy chục năm nay nhưng chưa một lần diện kiến, có người ở ngoài nước Mỹ... Tất cả đã hội tụ về đây trong ngày hội lớn thì chắc là phải có duyên gì đây. Phải rồi, đây chính là duyên văn học, nghệ thuật mà mục đích là hướng đến Chân, Thiện Mỹ.

Little Saigon “Sàigòn Nhỏ”, thủ phủ của người Việt tị nạn đã từng có tiếng là nơi “Gió Tanh Mưa Máu”, nơi đấu tranh chánh trị. Người ta nhân danh đủ thứ chủ nghĩa, đảng phái này, đảng phái kia, khuynh hướng này, khuynh hướng nọ để đánh phá nhau, nói xấu nhau, nhục mạ nhau bằng những động thái, ngôn từ khó nghe nhất, thậm chí còn hăm dọa, sẵn sàng dùng vũ lực với nhau nữa! Trong hoàn cảnh đó mà Việt Báo tổ chức được sinh hoạt như thế này thì tôi cho là vô cùng ý nghĩa. Đó là lý do mà mọi người mong muốn diễn đàn Viết Về Nước Mỹ ngày càng lớn mạnh và sinh hoạt văn học nghệ thuật như thế này vẫn được duy trì vì nó tác động tích cực đến xã hội nhiều lắm.

Cô Trương Ngọc Bảo Xuân tôi đã biết từ năm 2001 là năm đầu tôi tham gia viết về nước Mỹ đến nay mới có cơ hội gặp gỡ và nói chuyện. Cầm tay tôi, cô nói đã biết tôi từ lâu, đề tài tôi viết ý nghĩa và phong phú lắm chứ không riêng về cá nhân và gia đình, cô khuyến khích tôi nên in thành sách để gìn giữ cho mai sau.

Nhân vật gây bất ngờ và cảm xúc nhất lần này là cô Anne Khánh Vân. Tôi đang ngồi tại bàn với người nhà thì cô xuất hiện với áo dài xanh lá cây, đặc biệt là cái đầu trọc, lúng phúng là những sợi tóc đen mới ra. Tôi bất ngờ, thắc mắc trong bụng tại sao nơi chốn này lại có một sư cô tìm đến tôi? Khi nghe cô tự giới thiệu tôi mới biết cô là một giám khảo trong cuộc thi VVNM lần này. Cô quyết tâm gặp tôi cho được để bày tỏ lòng mến mộ sau khi đọc bài “Joe Và Những Con Bò Cầu”đạt giải năm 2023. Năm đó cô bận không tham dự buổi lễ trao giải để gặp tôi. Cô nói bài tôi viết

mang tính nhân văn và cảm động quá, cô cũng khen là hình tôi chụp rất đẹp. Tôi nói chỉ ghi lại những gì tôi nhìn thấy, đã diễn ra và tấm hình tôi chụp ông Joe và mấy con bò câu khó khăn như thế nào, tuy nhiên đó cũng là tấm hình mà tôi ưng ý nhất. Về cái đầu trọc tôi thắc mắc, vì tể nhị nên không dám hỏi, nhưng cô tự thò lỏ rằng hai tháng trước cô đi hành hương ở Bhutan và Ấn Độ. Khi về đến Bồ Đề Đạo Tràng, nơi Đức Phật nhập niết bàn cô đã xuất gia gieo duyên và được phất tóc. Từ đó đến nay tóc đã mọc lại nhưng mỗi lần mọc lại thì cô cạo đi nên bây giờ nó...vậy đó. Trong khi viết bài này thì tôi vào trang VVNM tìm danh tánh tác giả thì biết cô sinh năm 1974, tốt nghiệp Kinh Tế tại Pháp, đang làm việc cho một hãng lớn. Khánh Vân tham gia Viết Về Nước Mỹ từ năm 2006, nhận giải chung kết năm 2007 với bài tự truyện “ Duyên Nợ Với Nước Mỹ”. Trường hợp xuất gia gieo duyên được có thuật lại trong bài Gieo Duyên, Gieo Hạt Mầm Lành” đăng ngày 14/11/2025. Bài viết có tính tâm linh và triết lý cao, nhưng rất gần gũi cuộc đời, đọc rất cảm động.

Cô Kim Loan sống ở Canada tôi đã biết từ lần phát giải năm 2023 cũng tìm đến tôi để chia sẻ về việc giữ cháu vì cô cũng có cháu nên rất hiểu và thông cảm với tôi về công việc nặng nhọc này, nhất là đối với người lớn tuổi như tôi, phải có một tình thương vô bờ bến mới làm được. Cô nói bài viết của tôi có nhiều điều đề những bà mẹ trẻ học tập. Tôi không ngờ nó có sức lan tỏa đến như vậy. Dầu sao khi viết về những đứa cháu ngoại hay cháu nội của mình tôi đều cảm thấy sôi nổi và hào hứng lạ lùng, hơn là khi viết về những đề tài khác. Lại một kinh nghiệm sống: Khi bạn làm bất cứ chuyện gì, với nhiệt tâm, với cả tấm lòng thì nhất định sẽ mang lại kết quả tốt đẹp thôi.

Lễ trao giải diễn ra tại auditorium nơi có sân khấu rộng và chỗ ngồi thoải mái cho vài trăm người. Mở đầu là lời chào mừng quan khách và các tác giả trúng giải của hai MC Nguyễn Hoàng Dũng và cô Thụy Trinh. Luật sư Dũng vẫn đi dôm, lưu loát và cô Thụy Trinh vẫn duyên dáng, xinh đẹp, trẻ trung như trước đây hai năm. Đường như thời gian đã phải dừng lại với họ.

Buổi lễ hầu như hoàn hảo, không có điều gì sai sót là nhờ trình độ tổ chức chuyên nghiệp và sự sắp xếp chương trình hợp lý khoa học: Phần trao giải xen kẽ

với phần văn nghệ và phát biểu của những khách mời quan trọng. Mở đầu là màn hợp ca Mẹ Trưng Dương-Mẹ Việt Nam, kế đó cô Kiều Chinh đại diện Việt Báo nói lời mở đầu khai mạc như truyền thống. Sau cô Kiều Chinh là phần phát biểu của ông chủ tịch và giám đốc của Bowers Museum và cựu dân biểu liên bang Alan Lowenthal, người có công đưa bộ sách VVNM vào thư viện quốc hội Hoa Kỳ. Tiếp theo MC Nguyễn Hoàng Dũng nói lời cảm ơn những người đã ủng hộ, góp phần vào sự thành công của buổi lễ từ tài chánh, vật chất, công sức, thời gian cũng như những người thiện nguyện, đặc biệt như nhà văn Trương Ngọc Bảo Xuân, Trịnh Y Thư không những bỏ thời gian ra để chọn bài, chấm bài, còn bỏ tiền túi ra ủng hộ cho giải thưởng nữa, rất tiếc là không thể kể hết ra được.

Chương trình văn nghệ lại tiếp tục với bài trăm Mến Ngàn Thương của Hoài Linh với giọng ca Jimmy Nhật Hà. Sau đó là phần giới thiệu và trao giải đặc biệt cho 7 tác giả, họ đều là người trẻ: Nhị Độ Hoàng Mai, Huỳnh Thanh Tú, Sỏi Ngọc,Việt An, Nguyễn Mộng Giang, Phước An Thy, Chính Vũ. Sau phần trao giải là phần trình diễn xuất sắc của ca sĩ Thương linh với hai bài hát của nhà thơ Trần Dạ Từ: Bay Và Rơi và Sài Gòn Blue. Dân biểu liên bang Dereck Trần, người vừa mới đắc cử nhiệm kỳ này được mời phát biểu, bài phát biểu bằng tiếng Anh, khá dài. Tiếp theo là phần trao giải danh dự cho các tác giả, đa số là những gương mặt thân quen từ năm 2023 đó là Biên Cát, Lại Thị Mơ, Duy Nhân, Kim Loan, Lê Đức Luận, Minh Thúy Thanh Nội, Trương Ngọc Anh, Triệu Phong, Hoàng Đình Minh Long.

Chương trình tiếp tục với ý kiến của hai thể hệ tiêu biểu, một U90 và một thuộc thế hệ thứ 2. Giáo sư học giả Trần Huy Bích với cốt cách mãnh mai, mái đầu bạc phơ đi cư vào Nam năm 18 tuổi là bạn thân của nhà thơ Trần Dạ Từ từ 70 năm trước, trải qua biết bao biến cố lịch sử, bao nổi thăng trầm của thời cuộc, cuối cùng hai người cũng gặp lại nhau trên đất Mỹ, cùng sinh hoạt với nhau trong một môi trường là điều rất quý. Chúc ông trường thọ.

Mùa Thu Paris của Phạm Duy và Tưởng Niệm của Trầm Tử Thiêng là là hai nhạc phẩm tiếp theo trước khi giải phóng sự về đời sống của homeless ở đại lộ

Xem tiếp **VIẾT** trang 6

Nice Smiles

Dental Group

www.nicesmilesdentalgroup.com

CHRISTOPHER DAI NGUYEN D.D.S. & ASSOCIATES

• *Tiến Sĩ Nha Khoa tại đại học U.S.C. Hoa Kỳ.* • *Kinh nghiệm hành nghề nhiều nơi.*

- Free consultation (with only \$10/ X-ray film)
- Mổ Gum (gum sugery) do bác sĩ chuyên khoa về nướu răng dùng tia sáng laser
- NHẬN: Bảo hiểm PPO, Medical, và Medcaire.

From **\$50**
Exam & 2X-Rays (Regular Cleaning)

Giờ làm việc:
Thứ Hai-Thứ Sáu: **9AM - 5PM**
Thứ Bảy: **9AM - 4PM**
Chủ Nhật: **By Appointment only**

NHA KHOA TỔNG QUÁT - THẨM MỸ & IMPLANT

From \$250 Deep Cleaning	From \$450 PFM Crown	From \$100 Extraction	From \$250 Bleaching (For 1 hour)
From \$300 Root Canal (1 Canal)	From \$700 Implant (Made in USA)	\$300 Custom Abutment	\$550 Custom Implant Crown

7611 Westminster Blvd., Westminster, CA 92683
(714) 379-2144 / (714) 379-2444 / (714) 877-5550 Text Message

PHÒNG MẠCH MỚI - KHỬ TRÙNG TIÊU CHUẨN OSHA
TẬN TÂM - KỸ LƯỢNG - NHẸ NHÀNG

TỔ HỢP LUẬT SƯ

DAVID M. WARD & ASSOCIATES

Attorney At Law

KINH NGHIỆM TỪ NĂM 1979 VỀ TAI NẠN XE CỘ VÀ THƯƠNG TÍCH CÁ NHÂN

9842 Bolsa Ave., #203, Westminster, CA 92683

CHUYÊN VỀ TAI NẠN XE CỘ, SỞ LÂM VÀ THƯƠNG TỐN CÁ NHÂN

TAI NẠN: XE CỘ, SỞ LÂM, NHÀ HÀNG, SIÊU THỊ, TỘI PHẠM, BẤT CẦN Y TẾ V.V...

Luật Sư có mặt tại Văn phòng mỗi ngày để Quý vị có thể tham khảo trực tiếp. Chính Luật sư Mỹ thương thảo với hãng Bảo hiểm và tranh cãi tại Tòa. Quý vị không phải trả lệ phí nếu không được bồi thường.

Xin liên lạc Phụ Tá:
DŨNG PHẠM

Tốt nghiệp Đại Học Tiểu Bang California

Bus: (714) 636-1228

Sau giờ làm việc, xin gọi:
(714) 906-6440

Tiếp **VIỆT** trang 4

Bolsa được trao cho mục sư Thăng Chu.

Giải thưởng mà mọi người hồi hộp và mong đợi nhất lần này thuộc về cô Minh Thúy Thành Nội gọi là giải Vinh Danh Tác Giả-Tác Phẩm, kể đến là giải Vinh Danh Tác Giả thuộc về cô Biển Cát và giải Vinh Danh Tác Phẩm thuộc về cô Kim Loan.

Lễ trao giải VVNM năm 2024-2025 được kép lại sau khi ban tổ chức, các giám khảo và tác giả được mời chụp chung tấm hình lưu niệm. Vậy mà mọi người vẫn tiếp tục từng nhóm trò chuyện với nhau như muốn kéo dài giây phút chia tay. Con gái tôi cũng muốn nán lại để chụp thêm mấy tấm hình. Tôi nói:

- Thôi, mình về để chuẩn bị, ngày mai đáp chuyến bay sớm nhất về Chicago nữa. Bữa tiệc nào, cuộc vui nào cũng đến hồi chấm dứt thôi con.

- Đâu còn dịp nào mình tới đây nữa ba?

- Còn chớ con, năm 2027.

- Lúc đó chắc gì ba....

Nói tới đây, con tôi ngập ngừng, hai con mắt đỏ hoe. Tôi hiểu ý, chưa kịp trả lời thì nó nói tiếp:

- Lúc đó ba đã 84 tuổi rồi.

Nếu có giải đặc biệt trao cho người cao tuổi nhất và gắn bó với Viết Về Nước Mỹ lâu nhất chắc ba sẽ được vì ba tham gia viết đã 26 năm rồi, một phần tư thế kỷ chớ có ít đâu. Cả nhà mình sẽ có dịp tới đây lần nữa.

Duy Nhân

Tiếp **NGAI VÀNG** trang 1

sách, mà là để thể hiện sự tận tâm, phục tùng. Đây chính là nghi thức trong các cuộc họp nội các của Trump, biến đổi từ những diễn đàn thảo luận, tranh luận, thành nơi trình diễn những bài “tụng ca.”

Ngày 26 Tháng Tám, trong một phiên họp dài khoảng ba giờ đồng hồ, các bộ trưởng nội các ngồi xếp hàng như những thí sinh trong một chương trình truyền hình thực tế. Mỗi người chuẩn bị sẵn bài “tụng ca” của mình. Bộ trưởng Thương mại Wilbur Ross tuyên bố Trump là "tổng thống vĩ đại nhất trong lịch sử,” ghi nhận công lao một mình ông "cứu nước Mỹ khỏi sự sụp đổ kinh tế.” Bộ trưởng Tư pháp Pam Bondi tiếp lời, giọng run lên vì xúc động cảm ơn Trump vì "sức mạnh kiên định" trước "sự phá hoại của nhà nước ngầm.” Bộ trưởng Bộ Lao Động Lori Chavez-DeRemer mời Trump đến cơ quan của bà để chiêm ngưỡng “khuôn mặt to, đẹp để của ông trên biểu ngữ trước Bộ Lao Động.”

Cả căn phòng vỡ òa trong tiếng vỗ tay, máy quay ghi lại khoảnh khắc tổng thống ngẩng đầu trước màn trình diễn được dàn dựng công phu.

Tiếp theo, cảnh tượng như trong những phim dài nhiều tập về chuyện hậu cung. Từng vị phi tần xếp hàng dần lên hoàng phi nương nương những món lợi phẩm quý giá. Ai cũng thâm mong món quà của mình sẽ là món được hoàng hậu yêu thích nhất, giành được sự ân sủng của bà.

Những câu như “Tổng thống là người giỏi nhất”; "là người vĩ đại nhất"; "người thông minh nhất” lần lượt được tuôn ra, câu kỳ đến mức có cảm giác như đã được tập dượt. Giới quan sát, từ các nhà bình luận, đến các nhà biên sữ, báo chí, mô tả những sự kiện này như một màn trình diễn và nịnh hót. Trong đó, các công cụ quản lý thông thường như bằng chứng, tranh luận, bất đồng chính kiến) bị thay thế bằng sự tôn thờ, sùng bái lạnh tų.

Ngày 2 Tháng Chín, cũng giữa những bức tường đó, Kristi Noem ca tụng sự lãnh đạo của Trump “đã cứu sống hàng trăm triệu con người.”

Bộ trưởng Thương Mại Howard Lutnick tìm ra lý do để lên tiếng: “Đây là nội các vĩ đại nhất từ trước đến nay cho tổng thống vĩ đại nhất từ trước đến nay. Tôi không thể tự hào hơn về cách ngài đã làm điều đó, thưa ngài. Ngài đã tạo ra một nội các tuyệt vời nhất. Thật là một hành diện khi được ngồi ở đây.”

Ngoại trưởng Marco Rubio bày tỏ với người đàn ông đang cố chống chọi với cơn ngu gục bên cạnh, rằng “ngài là tổng thống duy nhất có thể kết thúc cuộc chiến ở Ukraine.” Không biết trong giấc ngủ chấp chờn, ngài ấy có nghe được hết tâm lòng của Rubio hay không? Nhưng thế giới thấy, và nghe.

Một môi trường vốn mang dấu ấn của sự lịch thiệp độc đoán, trở thành nơi của xu nịnh và sự thật trở thành bất tiện.

Nhưng với Tổng Thống Trump, đó chính là những liều thuốc an thần cho ông ta. Là nơi duy nhất Trump cảm thấy mình được tôn vinh và không cô đơn. Dù đó là ảo giác.

Người sợ ánh sáng

Ánh sáng thường mang đến sự thật. Nếu là tia sáng thì nó càng dễ len lỏi vào ngõ ngách bám đầy bụi bặm. Khi Trump bước ra khỏi căn phòng đó, tất cả sụp đổ. Ngồi hoặc đứng trước truyền thông báo chí, Trump như một kho đạn, một bãi mìn. Chỉ một câu hỏi có chứa sự thật, hoặc đôi khi một câu thăm dò cũng có thể thổi bùng cơn thịnh nộ trong lục phủ ngũ tạng của Trump. Phóng viên trở thành người đại diện cho những sự thật mà Trump không thể chấp nhận.

Ngày 20 Tháng Mười Một, tại Phòng Bầu Dục, Mary Bruce của ABC, một phóng viên kỳ cựu, đã hỏi về hồ sơ Epstein: “Tại sao phải đợi Quốc Hội công bố chúng? Tại sao không làm ngay bây giờ?” Câu trả lời của Trump như dòng thác từ năm hồ thủy điện của Việt Nam xa cùng một lúc: “Cô biết không, tôi không ngại câu hỏi, vấn đề là thái độ. Tôi nghĩ cô là một phóng viên TỆ HẠI... Cô là một NGƯỜI TỆ HẠI và là một PHÓNG VIÊN TỆ HẠI! Cô bị kích động quá mức rồi.” Trump khẳng định "không liên quan gì" đến Jeffrey Epstein, người mà ông ta từng gọi là "một anh chàng tuyệt vời” trước khi chuyển sang đe dọa trước giấy phép FCC của ABC.

Trong dịp Lễ Tạ Ơn vừa qua, tại Mar-a-lago, Nancy Cordes của CBS News hỏi Trump về việc một công dân Afghanistan được chính quyền ông chuẩn thuận trở thành công dân có liên quan đến vụ xả súng ở D.C., Trump đã phản ứng: "Có ngu ngốc à? Anh có phải là người ngu ngốc không?"

Cũng trong Tháng Mười Một, trên chuyên cơ Không Lực Một, phóng viên Catherine Lucey của Bloomberg News đặt câu hỏi liên quan đến hồ sơ Jeffrey Epstein, Trump đã chỉ thẳng mặt cô và nói: “Câm mồm! Câm mồm! Đồ heo con!”

Ngày 8 Tháng Mười Hai, khi Rachel Scott của ABC đặt câu hỏi về vụ bê bối của Ngũ Giác Đài liên quan việc bán ch  t thường dân trên biển Carribean, Trump nói: “Để tôi nói cho cô biết, cô là một tên phóng viên đáng ghét - một tên phóng viên tồi tệ. Và lúc nào cô cũng như thế.”

Trump đã gọi Kaitlan Collins, trưởng nhóm báo chí Tòa Bạch Ốc của CNN là “ngu ngốc và tồi” trong một bài đăng trên Truth Social, sau khi cô đặt vấn đề về chi phí ngày càng tăng của phòng khiêu vũ ở Tòa Bạch Ốc.

Phản ứng thường thấy ở vị tổng thống lớn tuổi nhất lịch sử Mỹ trong một năm qua: nổi giận và không thể kiềm chế khi bị dồn vào chân tường, khi bị đặt những câu hỏi mà người dân phải được quyền biết câu trả lời và sự thật. Những tính từ như “ngu ngốc,” “thua cuộc,” “tôi tệ,” “xấu xa,” “đáng ghét”...là vốn từ của riêng Trump, mỗi khi tia sáng sự thật chiếu thẳng vào da thịt của ông ta.

Ngai vàng cô đơn

Các nhà tâm lý học gọi phản ứng của Trump là “cơn giận ái kỷ” (narcissistic rage) – một phản ứng ra khi người có tính cách ái kỷ cảm thấy bản ngã cao v  i, tự phụ của họ bị đe dọa, chỉ trích hoặc không được công nhận. Những lời thô lỗ, không có phẩm chất đạo đức của người lãnh đạo mà Trump đã th  t ra bắt nguồn từ sự n   tránh những sự thật mà ông ta không muốn nhìn nhận.

T   Psychology Today chỉ ra căn bệnh Rối loạn Nhân cách Tự luyện (NPD), bao gồm "một kiểu tự cao tự đại, nhu cầu được ngưỡng mộ, và thiếu sự đồng cảm.” Trump đáp ứng những tiêu chí này: tự mô tả mình là “thiên tài   n định,” những cơn bão tweet không ngừng đòi hỏi lòng trung thành, sự khinh mi  t những người đối lập. Sự nịnh hót của các cuộc họp nội các duy trì ảo tưởng này, và những câu hỏi của phóng viên lại phá vỡ nó, khơi dậy cơn thịnh nộ như một lời biện hộ.

Đối với Trump, những cuộc họp nội các không chỉ mang tính hình thức, nó còn là một bức tường thành tâm lý. Trong đó, Trump được bao quanh bởi những người đàn ông và phụ nữ luôn vâng lời,   ng cảm thấy mình mạnh mẽ, bất khả xâm phạm. Những câu hỏi về Epstein, về Ukraine, về vụ bê bối ở Ngũ Giác Đài, đối với Trump, là một cuộc tấn công vào sự bất khả chiến bại mà ông ta tự đặt ra cho

mình.

Cho dù ở bên trong hay bước ra ngoài vùng cảm   y, Donald Trump hoàn toàn c   đơn. Đó không phải là sự c   đơn của những người tự chọn một lối sống, đó là sự c   đơn của một người ái kỷ đang ngồi trên ngai vàng do những kẻ nịnh hót tạo ra.

Bài viết năm 2024 của tờ Guardian mô tả những đặc điểm hoang tưởng, nơi niềm tin bị xói mòn thành sự nghi ngờ. Chính Donald Trump khi trả lời phỏng vấn với Terry Moran (khi còn làm cho ABC) đã thẳng thừng nói “Tôi không tin ai cả.”

Nhưng Trump lại sống bằng lời tăng bốc từ nội các. Ông tìm thấy ở đó sự “vạn tuế, vạn tuế, vạn vạn tuế.” Trên ngai vàng đó, giữa pháo đài nịnh hót đó, Trump cảm thấy an toàn, được ngưỡng mộ, được vĩnh cửu. Đó cũng chính là sự c   đơn mà ông ta không nhìn thấy được, và thể hiện ra bằng những cơn tức giận, những lời nói không kiểm soát.

Bộ ba: ái kỷ, bất an và c   đơn, biến Trump thành một người không lồ nhưng dễ vỡ. Hoặc Donald Trump học được điều này, hoặc lịch sử sẽ viết một lời kết c   đơn.

Và chúng ta cũng nhớ, lịch sử không có sự thương cảm, chỉ có công, và tội.

Kalynh Ng  

Tiếp **CHÚNG TA** trang 1

Nước Mỹ quen nói chuyện chính trị như nói chuyện thời tiết: sáng trời nắng   m, chiều c   mây mù, tối lại thêm một dự báo bất ổn. Nhưng đằng sau những tin thay đổi   y, điều dễ nhận thấy hơn cả là một thứ khí hậu thật sự đang bao trùm: cơn nguy   ng ngày càng ngăn ngại tin nhau, e d   nhìn nhau như thuộc về hai thế giới khác biệt. Cộng Hòa nhìn Dân Chủ như bệnh dịch đe dọa. Dân Chủ nhìn Cộng Hòa như lực cản thời đại. Giữa hai bờ   y là một khoảng cách ngày càng sâu, nơi tiếng nói cá nhân bị nhấn chìm trong âm vang phe nhóm.

Ở những thị trấn từng sống nhờ nhà máy thép, h  ng xe, đồn điền, câu chuyện thường bắt đầu bằng một cơn sốt thất nghiệp và kết thúc bằng một nhà thờ ngày càng thưa người dự lễ. Việc làm không trở lại, con cái rời đi, l  ng gi  ng thay đổi, những mối dây cộng đồng lỏng dần. Những người kể câu chuyện   y đa phần bỏ phiếu cho Cộng Hòa; không hẳn vì thù ghét   i, mà vì họ bám vào một ý niệm xưa của trật tự cũ, và một cảm giác lo sợ rằng mình không c  n ngồi vị quen thuộc trong xứ sở này.

Ở các thành phố lớn, giọng kẻ đòi cung: hóa đơn y tế leo thang, học phí vượt khỏi tầm những giấc mơ bình thường, kỷ thuật số tình vi hơn nhưng đời sống không khá hơn, và con người ngày càng cảm nhận rõ sự bất công trong cách đối xử, khi những cơ hội và quyền lợi không c  n được chia đều. Người mang câu chuyện này thường ng   về Dân Chủ; không phải vì họ muốn nhà nước thay con người, mà vì họ nhìn thấy những khoảng tối mà cơ chế thị trường phủ bóng lên

xã hội, và muốn tìm thay đổi giúp xóa bớt bất công.

Nếu chỉ quan sát nhân d  ng, hai mạch câu chuyện dường như đối ch  i. Nhưng đặt vào dòng chuyển động dài của xã hội Mỹ, chúng chỉ là hai phản ứng khác nhau trước cùng một cảm thức: bị bỏ lại bên lề một cuộc đời thay quá nhanh, quá d  r, và quá lạnh. Lịch sử cận đại của nước Mỹ từng nhiều lần chứng kiến những đợt xô d  t như thế; điều khác biệt hôm nay là mức độ phân hóa được khuếch đại bởi truyền thông, bởi những dòng tin và mạng lưới kỹ thuật đan dày đến nghẹt thở.

Trong bể nổi, sự khác biệt chính trị dễ thấy hơn hết. Nhưng đi vào nền tảng, nhiều khảo sát xã hội học và phân tích chính sách đều chạm đến một chỗ chung ít được nhìn nhận: đôi bên đều khởi đi từ những giá trị đạo lý rất người. Cộng Hòa nhấn mạnh kỷ cương và tự do cá nhân, vì họ tin phẩm giá gắn liền với trách nhiệm. Dân Chủ nói đến công bằng và che chở kẻ yếu, vì họ tin phẩm giá   y không thể bền trong một trật tự bất công. Một phía sợ xã hội mất nhân tính. Nỗi sợ mang tên gọi khác nhau, nhưng cùng quy chiếu về nỗi lo nước Mỹ đánh mất phần thiện của chính mình.

Những niềm tin ấy không sinh ra từ nghị trường mà từ đời sống: từ người mất nhà máy, người mất bảo hiểm; người mất cộng đồng, người mất kỳ vọng vào ngày mai. Chính trị chỉ là hình thức có sẵn để họ gửi gắm đòi hỏi một bài giải. Khi quên mất gốc rễ xã hội đó, ta dễ xem đôi phương như kẻ xấu, thay vì nhận ra họ cũng chỉ là một con người khác, đang tự vệ theo cách riêng của mình trước những bất an giống chúng ta hơn ta tưởng.

Dù vậy, bản chất một xã hội không chỉ bộc lộ trong những mùa bầu cử. Ở những chỗ không c   ống kính truyền hình, người Mỹ vẫn xử sự với nhau theo những quy ước lâu đời hơn mọi cuộc tranh chấp đảng phái. Một chiếc xe chết máy trên xa lộ, người dừng lại giúp ít khi hỏi thẻ cử tri. Một thị trấn nhỏ sau trận lũ, người ta nấu súp, chia ch  n mà chẳng cần biết   i treo bảng hiệu gi trước cửa nhà. Một kẻ tha nhân lạc l  ng giữa trời tuyết, gõ cửa tìm sự giúp đỡ, và chúng ta mời họ vào, để họ dựa vào sự   m   p của lòng nhân   i, hơn là những khái niệm chính trị hay các nhãn hiệu chính thống. Những cử chỉ đó không giải quyết được tranh chấp thế chế, nhưng cho thấy còn tồn tại một tầng liên đới khác trong xã hội, âm thầm mà dai d  ng – một thứ tình người không cần đến ngôn từ chính trị để biện minh cho chính nó.

Ai đó đã nhận xét: nước Mỹ không do những cơn người hoàn hảo dựng nên, mà do những người tin rằng sự tử tế c   thể thắng nỗi sợ, miễn là họ không quay lưng với nhau. Đặt câu nói ấy vào bối cảnh hôm nay, câu hỏi tự nhiên nảy sinh: trong cách ta nhìn và gọi nhau mỗi ngày, yếu tố nào đang thắng thế – sự tử tế hay nỗi

sợ? Câu trả lời, nếu thành thật, có lẽ không nghiêng hẳn về phía nào. Nhưng chính sự lưỡng lự   y lại là điều đáng để mỗi người tự soi mình trong những cuộc tranh luận tưởng như chỉ thuần lý trí.

G  r nhân d  ng phải ra khỏi đời thoại, người ta lại thấy những mẫu số chung rất giản dị. Dù thuộc phía nào, cha mẹ đều muốn con cái lớn lên trong một trật tự vừa c   luật pháp vừa có lòng nhân. Hàng xóm nào cũng mong khu phố an toàn, đời sống không bị siết nghẹt bởi bất công hay hỗn loạn. Niềm tin rằng, d  u lắm tạp   m, nước Mỹ vẫn là nơi c   thể “làm lại từ đầu” cũng không thuộc độc quyền của phe nào. Đó là những yếu tố l  ng lẽ làm nên một bản sắc cộng đồng, vượt lên trên lá phiếu và những khẩu hiệu.

Trong thực tế, nước Mỹ hôm nay đang kể hai câu chuyện khác nhau về chính nó, nhưng lại cùng sống chung một không gian và một thời gian lịch sử. Hai con đường lập luận, nhưng cùng hướng đến một đời sống được xem là “xứng d  ng”. Người ta tranh luận như thể không c  n điểm chung, trong khi chính những nỗi bất an và mong ước sâu xa lại song hành một cách lạ l  ng. Ai từng trải qua một cuộc cãi vã với người thân vì chính trị rồi lặng lẽ lo cho sức khỏe, công việc, niềm vui nhỏ của họ hôm sau, hẳn hiểu cảm giác   y rõ hơn bất cứ kết quả thăm dò dư luận nào.

Trong một thời đại nhiều tiếng   n, có lẽ thái độ khá dĩ gọi là “t  r t  ” không nằm ở chỗ từ bỏ lập trường, mà ở chỗ nhắc nhau một điều rất cũ: trước khi là Cộng Hòa hay Dân Chủ, mỗi người là một công dân; và trước khi là công dân, là một con người với những yếu đuối, đòi hỏi, nhưng cũng với khả năng tin và thương nhau ở mức độ nào đó. Niềm tin ấy không bao đảm câu trả lời cho mọi vấn đề, song nếu nước Mỹ c  n muốn đứng vững như một cộng đồng chính trị, ch   tám sau cùng có lẽ không phải là một đảng, mà nằm trong khả năng nhìn thấy nhau, trước khi kết   n nhau; trong những cử chỉ thường nhật hơn là những ý thức hệ; và thấu hiểu rằng cái chung ít đi giữa người với người, rốt cuộc, vẫn bền hơn nhiều so với những đường ranh chia cắt mà chúng ta g  n cho nhau trong những mùa bầu cử.

T  i viết những dòng này hôm nay như một cuộc “tranh luận” hàng tuần giữa người Chú thương yêu và chúng cháu (ba con vịt “duckerteers” Ann Phong, Hanni và Hòa Bình) -- để nhớ những lần “đồng ý bất đồng” và nhớ lời chủ d  n, rằng khác biệt quan điểm, tư tưởng là cần thiết, miễn đừng quá thiên lệch.

Có lẽ đã đến lúc chúng ta bắt đầu lại, từ chỗ đơn sơ nhất – nhớ rằng trước khi là phe này hay phe kia, mình với ‘họ’ trước tiên là bạn bè, là người mình thương yêu, kính trọng -- dù ở bên này hay bên kia “chiến tuyến”. Chúng ta, trên hết, là người thân.

Nina Hòa Bình L  

Cuối năm 2025, thương yêu t  m biệt chủ Thân.

9361 Bolsa Ave #201
Westminster CA 92683

714. 531-2934
714. 775-6436

C   GIÁ NĂNG Đ   CHO NGƯỜI GẶP KH   KHĂN

L   V  N BA S.S.I.

Chuyên Nghiệp Xã Hội ■ Pháp Lý ■ Di Tr   ■ Khai Thu  

C   SỰ CỘNG TÁC CỦA NHI  U LUẬT SỰ VIỆT MỸ

V  n Phòng Chuyên Nghiệp Từ 1990 tại Một Địa Chỉ

Giáo Sư L   V  N BA

CHUYÊN LO B  I TH  NG TẠI N  N

- Luật sư phí hợp lý.
- Tiền bồi thường cao nhất.
- Không bảo hiểm cũng tiếp với v  n phẩm gấp.
- S  n sàng tranh tụng tại tòa.
- Nhanh ch  ng và thành t  n.

CHUYÊN NGHIỆP SSI – SSA – PI

- Thiết lập hồ sơ mới.
- Khiếu nại hồ sơ cũ.
- S  u t  m hồ sơ y khoa.
- Đại diện ra Tòa hành chính.
- Hàng ngàn hồ sơ c   kết quả mỹ m  n.
- Xin gia hạn SSI, Medical, Medicare.
- Xin mọi thứ trợ cấp xã hội.

CHUYÊN NGHIỆP KHAI THU  

- Income Tax cá nhân và công ty thường m  i định kỳ.
- Giữ sổ sách lương bổng...

DỊCH VỤ PHÁP LÝ

- Kết hôn nhanh không thứ m  u.
- Ly dị gấp khỏi ra tòa.
- Notary Public và tất cả dịch vụ pháp lý khác.
- Di tr  : Bảo l  nh cha mẹ,   nh em, vợ chồng, fianc  e.

Kiến Thức Tổng Quát về Ngành Thẩm Mỹ

C  u Giáo Sư Trương Ngọc Bảo Xuân

D  y Thi

Lý Thuyết và Thực Hành Ngh   T  c, Da, Móng Tay

G  i   n phiếu mua sách tới:

Giá 25 Đ   La

B  o Xuân & Ngọc Anh
11121 Mac Murray St.
Garden Grove, CA 92841

KI  N TH  C TỔNG QUÁT V   NGÀNH TH  M MỸ

TR  NG NG  C B  O XUÂN

VÌ SAO CHÚNG ĐAU ĐẦU SAU KHI SAY RƯỢU NẶNG HƠN KHI LỚN TUỔI

Ai đã qua một đoạn đời đều hiểu rằng vài ly rượu mừng mùa lễ không còn nhẹ nhàng như thuở hai mươi. Khoa học xác nhận cảm giác ấy: càng lớn tuổi, mỗi lần uống lại để lại dư âm lâu hơn và nặng hơn.

Khi tuổi tác chồng lên, thân thể thường bớt thịt bắp và tăng mỡ. Bắp thịt giữ nhiều nước, mà rượu tan trong nước; ít bắp thịt nghĩa là cơ thể khó “đỡ” rượu hơn. Vì vậy, nồng độ cồn trong máu dễ vọt lên, và cơn mệt sau đó cũng dữ hơn.

Một nghiên cứu công bố năm 2022 trên tập san Alcohol cho thấy: với cùng mức cồn 0,05%, nhóm lớn tuổi (55–65) có ít bắp thịt và ít nước cơ thể hơn nhóm trẻ (21–25). Họ say ngang nhau, nhưng lại thấy... kém vui hơn.

Tuổi tác cũng làm gan nhỏ lại và kém tinh tường trong việc giải rượu. Khi gan xử lý chậm, máu phải ở lâu hơn với những chất độc phát sinh trong lúc rượu bị phân giải. Một trong những chất ấy là acetaldehyde — thủ phạm gây nhức đầu, buồn nôn, tim đập dồn, và cảm giác rất đặc trưng của cơn đau đầu ngày hôm sau: như thể cơ thể vừa bị nhiễm độc.

Song song đó, giấc ngủ ở tuổi trung niên đã vốn chập chờn: đồng hồ sinh học yếu đi, các cơn đau mãn tính, và ở đàn ông là chuyện tiểu đêm do tuyến tiền liệt lớn. Khi cơ họng không còn săn chắc, tiếng ngáy mạnh hơn, hơi thở hụt hơn. Rượu lại làm cơ họng mềm ra, đường thở dễ khép khi ngủ, khiến giấc ngủ càng kém. Mà ngủ tệ thì sáng dậy càng vật vờ.

Ngay cả khi không uống, người quen dùng rượu lâu năm vẫn dễ ngủ kém. Rượu làm rối loạn những chất điều hoà giấc ngủ như GABA và melatonin. Một nghiên cứu dài hạn trên 13.851 cặp sinh đôi Phần Lan cho thấy ngay cả uống

Ảnh: jason Song từ Unsplash.

ở mức được xem là vừa phải cũng dẫn tới giấc ngủ tệ hơn về sau.

Còn nhiều điều khác: rượu làm nặng thêm tình trạng viêm, giảm sự khéo léo của tay chân, ảnh hưởng trí nhớ, và dễ phản ứng với nhiều loại thuốc.

Tuy vậy, vẫn có cách để giảm hậu quả. Uống chậm; xen kẽ mỗi ly rượu bằng nước lã, nước dừa hay nước thể thao để bù chất điện giải. Nhắm nháp chút gì trong suốt buổi tối. Và nếu muốn ngủ yên, đừng uống sát giờ lên giường.

Muỗi Aedes aegypti (hình trái), loài mang virus Chikungunya (hình phải), được chụp cận cảnh trong phòng thí nghiệm của CDC. (Ảnh: CDC).

CDC CẢNH CÁO DU KHÁCH MỸ VỀ BỆNH CHIKUNGUNYA TẠI BỐN XỨ NHIỆT ĐỚI

Hoa Thịnh Đốn, ngày 8 tháng 12 — Theo tin hăng Fox News do ký giả Bonny trách y tế Hoa Kỳ vừa lên tiếng khuyến cáo đồng bào nên cân trọng khi định du hành đến một số quốc gia và vùng lãnh thổ đang có bệnh sốt Chikungunya hoành hành. Đây là chứng bệnh do muỗi truyền, hiện chưa có thuốc trị dứt.

Trung Tâm Kiểm Soát và Phòng Ngừa Bệnh Tật (CDC) cho biết bốn nơi gồm Cuba, Bangladesh, Tích Lan (Sri Lanka) và

tỉnh Quảng Đông thuộc Hoa Nam Trung Hoa vừa được xếp vào hạng cảnh báo du hành cấp hai. Du khách được khuyến tăng phần đề phòng, tránh muỗi đốt, và nên tiêm ngừa trước khi khởi hành.

Chikungunya thường gây sốt cao, nhức các khớp, đôi khi kèm nhức đầu, đau bắp thịt, sưng khớp hoặc nổi ban. Người bệnh thường phát triệu chứng trong vòng ba đến bảy ngày sau khi bị muỗi mang mầm bệnh chích. Phần đông bình phục

trong khoảng một tuần, song không ít trường hợp bị đau khớp kéo dài nhiều tháng, thậm chí nhiều năm. Theo Tổ chức Y tế Thế giới (WHO), một số bệnh nhân phải nhập viện vì biến chứng nặng nơi nội tạng, có thể đưa đến tử vong.

WHO cho hay, từ tháng Giêng đến tháng Chín năm nay, toàn cầu ghi nhận khoảng 445.000 ca nghi hoặc xác nhận nhiễm bệnh, làm 155 người thiệt mạng. Tại Bangladesh, Viện Dịch

BẢO HIỂM Y TẾ TĂNG GIÁ GẤP BA LẦN LƯƠNG TRONG 25 NĂM QUA

Từ năm 1999 đến 2024, giá bảo hiểm y tế tại Hoa Kỳ đã leo thang với tốc độ gấp ba lần mức gia tăng thu nhập của người lao động — theo hai nhà kinh tế Vivian Ho và Salpy Kanimian thuộc Đại học Rice, đăng trên tập san JAMA Network Open.

Số liệu từ các cơ quan liên bang và Quỹ Kaiser cho thấy chi phí bệnh viện là yếu tố đội giá mạnh nhất, trong khi tiền khám bác sĩ và thuốc men tăng chậm hơn. Ngoài ra, việc các bệnh viện sáp nhập thành hệ thống lớn khiến giá thành bị đẩy cao vượt xa chi phí thực. Các giáo sư kinh tế nhận định, giới điều hành bệnh viện — nhất là tại các cơ sở phi lợi nhuận — nay có khuynh hướng chạy theo lợi nhuận, vì thù lao của họ gắn chặt với doanh lợi hơn là chất lượng phục vụ hay mức độ từ thiện y tế.

biết riêng thủ đô Dhaka có đến 700 ca nghi mắc. Quảng Đông chứng kiến đợt bùng phát lớn nhất Á Châu, với chừng 16.000 ca lây nhiễm tại địa phương. Cuba báo cáo 34 ca xác nhận, còn Tích Lan tính đến giữa tháng Ba đã có 150 ca, tăng mạnh vào tháng Sáu.

CDC cũng lưu ý thêm: người Mỹ đến Brazil, Colombia, Ấn Độ, Mexico, Nigeria, Pakistan, Phi Luật Tân và Thái Lan vẫn có nguy cơ nhiễm bệnh, tuy không xảy ra đợt bộc phát mới. Hoa Kỳ chưa ghi nhận ca lây lan nội địa nào kể từ năm 2019.

Các giáo sư kinh tế nhận định, giới điều hành bệnh viện — nhất là tại các cơ sở phi lợi nhuận — nay có khuynh hướng chạy theo lợi nhuận, vì thù lao của họ gắn chặt với doanh lợi hơn là chất lượng phục vụ hay mức độ từ thiện y tế. Ảnh: istockphoto.com

Một nửa thành viên các hội đồng quản trị bệnh viện xuất thân từ giới tài chánh, khiến “chỉ tiêu lợi tức” trở thành tiêu chuẩn đánh giá hàng đầu. Các nhà nghiên cứu đề nghị chính phủ buộc bệnh viện phải công khai mức thù lao điều hành và quy tắc đánh giá thưởng phạt, để công chúng có cơ hội giám sát và đòi hỏi cân bằng giữa lợi nhuận và phúc lợi cộng đồng.

Về mặt chính sách, một số kinh tế gia đề xuất thiết lập khung trần giá cho dịch vụ y tế và hạn chế tốc độ tăng giá hàng năm. Các nhà làm luật có thể áp dụng biện pháp linh động theo từng loại dịch vụ để tránh xáo trộn thị trường.

Giới chủ nhân — vốn phải gánh phần lớn chi phí bảo hiểm cho nhân viên — đang đối mặt với dự báo mức tăng 9,5% trong năm 2026. Một số công ty đã thử nghiệm hình thức đồng trả linh hoạt, xếp bệnh viện theo ba hạng giá thấp, trung và cao; sau ba năm, mô hình này giúp tiết kiệm được 8% cho mỗi ca nằm viện mà không ảnh hưởng chất lượng điều trị. Khoảng một phần ba doanh nghiệp lớn cũng đang chuyển sang các kế hoạch bảo hiểm “phi truyền thống” với mức khấu trừ thấp nhưng đồng trả cao ở nơi dịch vụ đắt đỏ.

Các học giả nhận định, việc kèm hãm đà tăng giá ở nhóm bệnh viện phi lợi nhuận không chỉ bảo vệ túi tiền người dân mà còn buộc khu vực bệnh viện tư thương phải hạ giá theo, tái lập thế cạnh tranh công bằng cho cả thị trường y tế Hoa Kỳ.

Tổ Hợp Luật Sư
NGUYỄN QUỐC LÂN & ASSOCIATES
Chuyên Môn:
Di Trú, Hình Sự, Thương Mại, Gia Đình, Tai Nạn.
Bảo Hiểm (Bad Faith) & Kế Hoạch Gia Sản.

Luật Sư
NGUYỄN QUỐC LÂN

1941 Bolsa Ave., Suite 303, Westminster, CA 92863
(Trong khu Cathay Bank và tiệm vàng Kiều Hạnh)

Tel: 714. 891.1901   Web: www.vietlaw.com

PHỞ KHÔNG HỒI

BÁNH CUỐN TRÁNG TAY

Duy nhất tại hải ngoại

PHỞ TÀU BAY LÝ THÁI TỔ

Chính truyền

Phục vụ khách sành ăn phở

PHỞ TÀU BAY L.T.T. #1

CHÍNH GỐC PHỞ TÀU BAY LÝ THÁI TỔ SAIGON

3610 W. FIRST ST., #C, SANTA ANA, CA 92703

Tel: (714) 531-6634

Nhà thơ Nguyễn Thị Khánh Minh.

Kính chào quý vị quan khách và thân hữu.

Chúng ta đang ở vào tháng cuối của năm 2025, với sự kiện Ra Mắt Sách Theo Dấu Thư Hương tập 2 nhà văn Trịnh Y Thư.

Cầm cuốn sách mới trong tay, tôi lại nhớ có lần ở quán cafe, Trịnh Y Thư bán khoán, không biết chúng mình in sách vào thời này có phải là chuyện vô ích không, có phải là quá mơ mộng không. Với đa số, nhất là thế hệ trẻ hơn thì có lẽ là cái gặt đầu, nhưng đối với chúng tôi, chúng tôi yêu quý cái vô ích, cái mơ mộng ấy. Tôi xin chia sẻ với quý vị cảm xúc rất riêng của tôi về sách. Nếu không có sách làm sao ta có thể cầm được trên tay cái vật thể nhỏ bé này, một thành quả nhìn bằng mắt cảm bằng tay, chứa đựng trong đó những con chữ đồng hành cùng những phút giây cảm hứng. Không có sách làm sao tôi có thể cảm nhận được trọn vẹn cái sức nặng của hạnh phúc hữu hình trên trang giấy với những dòng chữ ký tặng này? Và khi đọc sách, nghe được tiếng sột soạt khi lật trang giấy, ngửi được mùi giấy mới và cả mùi hương của sáng tạo. Một khi không còn ai in sách nữa thì những tủ đựng sách đẹp đẽ sẽ là món đồ cổ chứng nhân một thời kỳ sách huy hoàng. Và nếu không có sách thì làm sao chúng có được những buổi RMS để bằng hữu có được niềm vui gặp gỡ trong không khí của văn chương?

Và cả lúc này đây, nhờ có sách tôi được đứng ở đây để nói vài lời về người bạn quý của tôi, Trịnh Y Thư, một nhà văn, một nhà thơ, một dịch giả, một nhà nghiên cứu triết học, nhận định văn chương, một cảm thủ tây ban cầm, ở lãnh vực nào anh cũng gây được tiếng vang và được sự ngưỡng mộ. Qua hiệu quả những việc làm và những tác phẩm đã xuất bản ở hải ngoại lẫn

Bài Nói Chuyện Của Nguyễn Thị Khánh Minh Trong Buổi

RA MẮT SÁCH “THEO DẤU THƯ HƯƠNG TẬP 2 CỦA NHÀ VĂN TRỊNH Y THƯ

Nguyễn Thị Khánh Minh

trong nước, tôi có thể nói rằng Trịnh Y Thư là một trong những tên tuổi tiêu biểu cho dòng văn học Việt Nam đương đại. Sự thành tựu như thế, theo tôi, ngoài phần trăm của thiên phú, hầu hết nhờ vào chính bản thân của tác giả, ở anh có tính kiên trì, đam mê viết, đam mê đọc, đòi hỏi phải vượt qua chính mình, sự vun đắp không ngừng nội lực tri thức, và nhất là anh có một cõi riêng, đặt mình vào sự cô đơn cần thiết cho sáng tạo. Nên cũng không lạ gì, có một tên tuổi Trịnh Y Thư.

Có được người bạn đồng trang lứa như thế, đối với tôi là một thiện duyên. Tình bạn chúng tôi theo thời gian cũng đã hơn mười năm, ngoài sự quý mến, tôi vẫn còn giữ được sự nể phục và ngưỡng mộ người bạn mình, ở cả hai tư cách nhà thơ, nhà văn.

Với tư cách nhà thơ, tôi xin nói qua về thi phẩm duy nhất Phế Tích Của Áo Ảnh, một tựa rất hấp dẫn khiêu khích sự muốn đọc. Tập thơ là chuyện hành hương về quá khứ, mà theo lời thơ của tác giả:

...Chỉ còn mở ký ức thăm thương
làm hành trang cho
những
chuyến hành hương tuyệt vọng.

Có phải vì thế, mà hình ảnh được phóng chiếu qua tấm gương, như thể, với ánh ảo sẽ làm dịu đi sắc cạnh của tuyệt vọng. Và – Áo ảnh – Theo tôi, đó là vẻ nặng trĩu sức đam mê trong câu Phế tích của ảo ảnh. Nó người ngoại được cái thể lượng của “Phế tích.” Nó đầy ngụ ý, ẩn dụ, đầy sức liên tưởng ta nhìn ra mặt kia của nó, là Sự Thật. Đó là dụng ý Trịnh Y Thư khi muốn quá khứ cùng sự im lặng nhân nhện được cất lên tiếng nói, qua những câu thơ:

Vẫn biết sự thật là tiếng vọng thiên thu
nhưng hãy cho tôi hòa giải
bởi cuộc chiến với ký ức
là cuộc chiến với sự lãng quên.

Từ những ý trên, tôi đã gọi tập thơ này là cuộc chiến

Hình từ trái: 1- Khánh Minh và Nina Hòa Bình. 2- Trịnh Y Thư và Khánh Minh tại quầy sách.

giữa ký ức và sự lãng quên. Trong cuộc chiến đó tác giả tỏ thái độ rõ ràng về quá khứ:

chẳng thể rũ bỏ quá khứ
như ném vào bãi phế thải
một món đồ hư hỏng dư thừa.

Nói cách khác, Trịnh Y Thư đã bộc lộ kỳ vọng vào sự lưu giữ ký ức, nhất là những ký ức lịch sử, bởi ở đó có một lời giải thích cho những thế hệ sau, lý do về sự lưu vong của triệu người Việt Nam. Lưu giữ ký ức lịch sử không phải để hận thù mà để tha thứ, và qua thơ Trịnh Y Thư, tôi hiểu, tha thứ không phải là lãng quên mà là một định hướng nhân bản cho cuộc sống ngay bây giờ và tương lai:

... những gì từng cảm ghét
những gì từng trân trọng
bây giờ đều biến thành trò chơi
câu vục của yêu thương
thù hận
chẳng còn chỗ cho bất cứ một phán quyết nào.

...Ý thức xanh là lời mời gọi các linh hồn oan ương...

... họ về đây bảo tôi đã qua rồi
tất cả đã qua rồi
nước phù sa vẫn nhóc nhách
chảy ngang con trở
luồn lách giữa những chân lúa đang hăm hờ đơm bông.

Sự hy vọng này vừa quyết liệt vừa thơ mộng, nó là hành trang mới để người thơ hành hương đến giấc mơ, ở đó có những câu thơ

rất hay, đầy cảm xúc
phải bước đến tận cùng bờ vực
tôi mới nhận ra trọn kiếp tro phai
chẳng còn gì ngoài một giấc mơ...

...Đừng đánh thức giấc mơ tôi
trong lúc giữa mặt lên trời
hừng những giọt mưa đêm tháng Chạp
với hình ảnh duy nhất là đôi mắt em

Và đó là Nhà Thơ Trịnh Y Thư, một phong cách thơ Trữ Tình Hiện Đại.

Còn nhà văn Trịnh Y Thư thì sao? Tôi đặc biệt yêu thích tiểu thuyết đầu tay Đường Về Thủy Phủ của anh. Một tựa đề rất thơ cho một cuốn sách có sự hiện diện của ba thập kỷ chiến tranh Việt Nam. Mặc dù theo Trịnh Y Thư nói, anh không viết về chiến tranh mà chỉ nói lên ấn tượng về chiến tranh cùng tội ác của nó trên thân phận con

người, nhưng những ấn tượng ấy của tác giả liên quan đến những giai đoạn lịch sử với bộ mặt thật tàn bạo của nó mà người ta không thể tìm đọc được nơi những trang giáo khoa sử chính thống. Như một nhà sử học đã nói, để biết sự thật của lịch sử thời nào không gì đúng hơn là tìm hiểu những tác phẩm văn học nghệ thuật nói về thời đó. Và Đường Về Thủy Phủ là một dạng của văn chương ấy. Trịnh Y Thư có thái độ quyết liệt, không khoan nhượng với cái Ác, với dụng ý đánh động lòng trắc ẩn, lương tâm và nhân tính con người, cũng vì vậy mà anh không ngần ngại chọn bút pháp tả chân một cách bạo liệt, như trong cảnh xử tử một xác chết lính Pháp, cảnh thám sát một ngôi làng 300 người H'Mông với lý do nghi có nội gián cho Pháp. Đọc tới đoạn này tôi phải gấp cuốn sách lại, ra ngoài hít thở và xoay sở với sự phần nộ đang chực vỡ cả

người. Theo cảm xúc khi đọc tác phẩm này, tôi cho là Trịnh Y Thư đã thành công trong sự lựa chọn bút pháp cho mình.

Bên cạnh đó, chúng ta còn được tác giả cho thấy niềm tin của anh vào lòng biết ơn và sự ấm áp trong tình bạn, sự chân thật chung thủy trong tình yêu, và nhất là một niềm tin rất đồng phương –nhân chỉ sơ tính bản thiện – Anh tin vào bản tính lương thiện như một mầm có sẵn nơi con người, vấn đề là phải nuôi dưỡng và đem ra dùng trong những mối tương quan giao tiếp. Có được niềm tin, giữ được niềm tin và rao giảng niềm tin, là một dũng khí, dũng khí của một ngời bút giúp ta sức mạnh để tin vào cuộc sống, với hy vọng và bao dung. Đó là Trịnh Y Thư, một nhà văn Hiện Thực Hiện Đại.

Xin chân thành cảm ơn quý vị.

Nguyễn Thị Khánh Minh

Hai hình trên dưới: 3- Từ trái: Nhà văn Nguyễn Thị Thanh Lương, nhà thơ Nguyễn Thị Khánh Minh, tài tử Kiều Chinh, nhà văn Trịnh Y Thư. 4- Nhà thơ Nguyễn Thị Khánh Minh đang phát biểu.

PECHANGA
SUMMIT

QUỐC THIÊN LIVE CONCERT
SKYNOTE IN USA

CHỦ NHẬT, 28 THÁNG MƯỜI HAI, 2025 | 7:00PM

QUỐC THIÊN LIVE CONCERT

TRÌNH DIỄN LIVE TẠI PECHANGA SUMMIT

ĐƯỜNG DÂY NỒNG MUA VÉ: 714.982.6666 HAY ONLINE TẠI CASINOENTERTAINMENT.SHOP

MUỐN BIẾT THÊM CHI TIẾT, XIN GỌI 888.810.8871 HAY ONLINE TẠI PECHANGA.COM.

877.711.2WIN • PECHANGA.COM

Nằm thuận tiện cạnh FWY I-15 trong thung lũng Temecula Valley
Xứ Rượu Nho Miền Nam California
45000 Pechanga Parkway, Temecula, CA 92592

Ban Quản Lý dành toàn quyền. Phải từ 21 tuổi trở lên mới được đánh bài.
Đường Dây Giúp Đỡ Bệnh Đam Mê Cờ Bạc 1.800.GAMBLER.

TÁC PHẨM “THEO DẤU THƯ HƯƠNG II” CỦA NHÀ VĂN TRỊNH Y THƯ RA MẮT TẠI QUẬN CAM: ĐÔNG ĐỦ VĂN GIỚI, ĐỘC GIẢ

Việt Báo

Mấy ai đã quen biết nhà văn/nhà thơ Trịnh Y Thư mà không đồng ý một điều: anh luôn hết lòng với chữ nghĩa, với văn hữu và với nghệ thuật. Vì vậy chẳng ai ngạc nhiên khi đến với chương trình ra mắt sách “Theo Dấu Thư Hương-II” chiều thứ Bảy vừa qua đúng giờ, mà Coffee Factory đã chật không còn ghế ngồi. Và buổi chiều thứ Bảy bận rộn ngoài kia như không ảnh hưởng gì đến không khí sinh hoạt bên trong, khi trên tay mỗi người đến tham dự đều thấy cầm cuốn sách mới được tác giả ký, cùng những cuộc trò chuyện rôm rả thân tình.

Trịnh Y Thư là người từ nhiều năm đã góp mặt tích cực trong sinh hoạt văn chương Việt ở hải ngoại, và đây là tác phẩm thứ 11 của anh được xuất bản. Theo bản tiểu sử ghi trong sách thì anh viết văn, làm thơ, dịch.

Buổi RMS được đặt được sự bảo trợ của NXB Văn Học Press (mà chính Trịnh Y Thư là người sáng lập, điều hành) và Việt Báo Foundation.

Từ lâu lệ RMS tại Quận Cam là dịp cho các thân hữu họp mặt, vui về hàn huyên bên cốc rượu, buổi RMS này không đi trệch ra ngoài thông lệ đó. Trong không gian ấm cúng và thân mật của nhà hàng Coffee Factory, người ta nhận thấy rất nhiều các khuôn mặt của giới văn học nghệ thuật. Nổi bật nhất có lẽ là nữ tài tử điện ảnh huyền thoại Kiều Chinh. Bà luôn tỏ ra khá ái và thân thiện với mọi người. Và vì đây là một buổi sinh hoạt văn học nên giới nhà văn, nhà thơ tham dự rất đông. Nhận thấy có các vị ở tuổi U90 như nhà thơ Trúc Chi, nhà văn Ngự Thuyết, nhà văn Phạm Quốc Bảo, nhà văn Trầm Cà Mau. Trẻ tuổi hơn nhưng tài không trẻ chút

Ảnh: Sinh hoạt ra mắt sách – Hàng giữa: 1. Nhà văn Trịnh Y Thư tại bàn ký sách (giữa). 2. Y Sa Lê điều hợp chương trình (phải). 3. Nhà thơ Khánh Minh phát biểu (trái). Hàng trên: 1. Nghệ sĩ Kiều Chinh chúc mừng ra mắt sách mới (giữa). 2. Trịnh Y Thư nói lời cảm tạ (trái). 3. Giáo sư Trần Huy Bích (phải) phát biểu. Hàng dưới: 1. Bìa sách và bích chương ra mắt sách. 2. Trịnh Y Thư và thân hữu tham dự.

nao, chúng tôi gặp nhà phê bình Bùi Vĩnh Phúc, nhà văn Phan Tấn Hải, nhà văn Trương Huy Văn, nhà thơ Lê Giang Trần, nhà thơ Vũ Hoàng Thư, nhà thơ Lê Chiêu Giang (lặn lội từ San Diego lên bằng tàu hỏa và Uber), nhà thơ Tô Thắm Huy từ Houston (bay sang, từ phi trường thuê xe chạy thẳng đến địa điểm tổ chức), nhà văn Nguyễn Thị Ngọc Lan, nhà văn Thân Trọng Mẫn, nhà văn Trương Ngọc Bảo Xuân, nhà văn Trần Ngọc Phong, nhà văn Nguyễn Thị Thanh Lương. Giới nghệ thuật tạo hình, chúng tôi được tiếp

chuyện các họa sĩ Ann Phong, Cao Bá Minh, Nguyễn Đình Thuận, Phan Chánh Khánh, và không quên bất tay nhiếp ảnh gia Nguyễn Bá Khanh. Đặc biệt ca sĩ Lê Uyên và ca sĩ Thương Linh cũng có mặt. Giới nhà báo thì có luật sư Phan Huy Đạt, nhà báo Hà Giang, nhà báo Thanh Huy, toàn bộ anh em Việt Báo. Và rất nhiều thân hữu, bạn đọc khác.

Chương trình được MC Lê Đình Y-Sa dẫn một cách linh động và đặc sắc. Có hai diễn giả chính trong buổi RMS, Giáo sư Trần Huy Bích lên nói về ý nghĩa từ

“Thư hương” trong nhan đề cuốn sách. Ông trích dẫn nhiều thơ văn cổ và đã làm sáng tỏ ý nghĩa của việc đọc sách. Theo ông, “Thư hương” là “Hương thơm” của sách, mà cũng có thể là “Quê hương” của sách, hay “Những người quý trọng sách, coi sách, coi học vấn, kiến thức linh hội được qua sách, qua việc học, như quê hương của mình”. Trong tác phẩm “Theo Dấu Thư Hương”, ông nói tiếp, nhà văn Trịnh Y Thư đã viết “Thư hương” theo nghĩa bóng: truyền thống, phong cách của sự đọc sách, của học vấn, kiến thức.

Ông cũng nhắc đến một kỷ niệm cách nay trên 40 năm, nguyên do nào ông và nhà văn Trịnh Y Thư trở thành hai người bạn chí thiết.

Tiếp lời Giáo sư Trần Huy Bích, nhà thơ Nguyễn Thị Khánh Minh nói về cảm nhận lẫn cảm xúc của chị khi đọc các tác phẩm của Trịnh Y Thư. Chị nói về tập thơ Phế Tích Của Áo Ảnh của Trịnh Y Thư xuất bản cách đây ít lâu. Chị nói, “Có phải vì thế, mà hình ảnh được phóng chiếu qua tấm gương, như thể, với ảnh ảo sẽ làm dịu đi sắc cạnh của tuyệt vọng. Và – Áo ảnh –

Theo tôi, đó là vẻ nặng trĩu sức đam mê trong câu Phế tích của ảo ảnh. Nó người ngoại được cái thể lương của “Phế tích.” Nó đầy ngụ ý, ẩn dụ, đầy sức liên tưởng ta nhìn ra mặt kia của nó, là Sự Thật. Đó là dụng ý Trịnh Y Thư khi muốn quá khứ cùng sự im lặng nhận nhin được cất lên tiếng nói...”

Chị gọi tập thơ là “cuộc chiến giữa ký ức và sự lãng quên”.

Đoạn chị nói về văn Trịnh Y Thư qua văn phong và ý nghĩa của cuốn tiểu thuyết Đường Về Thuyền Phủ. Về cuốn sách này, chị nói khi đọc cuốn sách, có những lúc “tôi phải gấp cuốn sách lại, ra ngoài hít thở và xoay sở với sự phần nộ đang chực vỡ cá người”.

Theo chị thì “tác giả cho thấy niềm tin của anh vào lòng biết ơn và sự âm áp trong tình bạn, sự chân thật chung thủy trong tình yêu, và nhất là một niềm tin rất đồng phương...” “Anh tin vào bản tính lương thiện như một mầm có sẵn nơi con người, vấn đề là phải nuôi dưỡng và đem ra dùng trong những mối tương quan giao tiếp. Có được niềm tin, giữ được niềm tin và rao giảng niềm tin, là một dũng khí, dũng khí của một người bút giúp ta sức mạnh để tin vào cuộc sống, với hy vọng và bao dung. Đó là Trịnh Y Thư, một nhà văn Hiện Thực Hiện Đại”.

Sau phần nói chuyện của nhà thơ Nguyễn Thị Khánh Minh, nữ tài tử điện ảnh Kiều Chinh có một phát biểu ngắn chúc mừng tác phẩm mới nhất của Trịnh Y Thư, bà không quên nhắc nhở mọi người ra về có trong tay một cuốn sách.

Sau cùng là phần Q&A, qua đó tác giả Trịnh Y Thư có vài trao đổi ngắn với MC Lê Đình Y-Sa. Buổi RMS kết thúc trong không khí thân ái, vui tươi.

Việt Báo

Hình trên, từ trái: 1- Tác giả Trịnh Y Thư tại bàn ký sách. 2- Trịnh Y Thư và các thân hữu trong bức ảnh lưu niệm. Hình dưới: 3&4- Quang cảnh Coffee Factory trong buổi RMS.

MILA D'OPIZ - Kem Tế Bào Gốc của Thụy Sĩ
TỐT NHẤT - Đoạt Giải OSCAR 2014 ở Âu Châu

Không cần Botox
Không cần Giải Phẫu
(Trẻ hóa Da. Săn Chắc Da. Trị Nám, Tàn Nang)

MỊN MÀNG - TƯƠI SÁNG
Ngay trong 2 tuần đầu quý vị dùng

TRẺ KHỎE ĐẸP

714.722.5769
MAIN LINE 24 HRS SERVICE

WWW.TREKHOEDEPUSA.COM

9750 BOLSA AVE, WESTMINSTER, CA 92683

TÂM THƯ KHẨN THIẾT KÊU GỌI CỨU TRỢ BẢO LỤT MIỀN TRUNG

của Tu Viện Huyền Không và Hội Từ Thiện Trái Tim Bồ Đề Đạo Tràng

Thầy Tuệ Giác trước Tu Viện Huyền Không.

Westminster (Thanh Huy) – Tu Viện Huyền Không (Chùa A Di Đà cũ), hiện do Thầy Thích Tánh Tuệ làm Viện Chủ và Thầy Thích Tuệ Giác trụ trì, cùng Hội Từ Thiện Trái Tim Bồ Đề Đạo Tràng (Bodhgaya Heart Foundation), đã liên tục tổ chức nhiều đợt cứu trợ đồng bào miền Trung chịu nạn bão lụt.

Đề tiếp tục công cuộc từ thiện, một tâm thư kêu gọi được gửi đến quý đồng hương và Phật tử như sau:

Như quý vị đã biết, trong những ngày qua, các cơn bão và mưa lũ nối tiếp nhau, gây thiệt hại nặng nề: nhiều người chết, mất tích, bị thương; nhà cửa, cơ sở sinh sống bị tàn phá; đời sống đồng bào miền núi phía Bắc và miền Trung bị đảo lộn, khốn đốn vì nước lũ và giông lốc.

“Một miếng khi đói bằng

một gói khi no.” Trên tinh thần tương trợ vốn là truyền thống của dân tộc, Hội Từ Thiện Trái Tim Bồ Đề Đạo Tràng tha thiết kêu gọi quý Phật tử, ân nhân và đồng hương mở lòng thương tưởng các nạn nhân bão lụt, cùng chung tay xoa dịu phần nào nỗi thống khổ của đồng bào nơi “khúc ruột miền Trung”. Những chuyến cứu trợ sắp tới sẽ do chư Tôn Đức Tăng Ni tại Huế và Quảng Trị trực tiếp hướng dẫn, đồng hành với các thiện nguyện viên của Hội.

Tại Hoa Kỳ, xin liên lạc Tu Viện Huyền Không (Chùa A Di Đà cũ), 14042 Swan St., Thành phố Westminster, CA 92683. Điện thoại: (714) 210-9860. Phật tử Hương Như Vân: (714) 452-7303.

Chi phiếu xin gửi về: Hội Từ Thiện Bodhgaya

Heart Foundation
Tu Viện Huyền Không
14042 Swan St.,
Westminster, California
92683

(Check ghi: Bodhgaya Heart Foundation – phần Memo ghi “Cứu trợ Miền Trung”)

Muốn biết thêm chi tiết về việc đóng góp, xin liên lạc Thầy Thích Tánh Tuệ qua email:

ThichTanhTue@yahoo.com

Hội Từ Thiện Trái Tim Bồ Đề Đạo Tràng chân thành tri ân sự hỗ trợ của quý pháp hữu. Mong rằng với sự chung sức của mọi người, đồng bào miền Trung sớm vượt qua cơn gian khó, ổn định đời sống và tìm lại bình an.

Nguyện đem công đức này hồi hướng đến quý Phật tử và thiện hữu tri thức đã góp phần trợ lực. Cầu cho miền Trung mau qua hoạn

nạn, người được an lạc, nhà được an no, và tâm từ nơi mỗi chúng ta ngày càng rộng mở, sáng như ánh Pháp soi đường.

Trong tâm từ và niềm biết ơn sâu sắc,

Sa Môn Thích Tánh Tuệ.

Đề quý đồng hương Phật tử hiểu rõ hơn về sinh hoạt của Tu Viện Huyền Không:

tu viện trước đây là Chùa A Di Đà, nhưng để đáp ứng nhu cầu tu học của Phật tử, cơ sở đã đổi tên thành Tu Viện Huyền Không. Theo Thầy Tuệ Giác, hằng ngày và hằng tuần tu viện đều có sinh hoạt Phật sự, lớp tu học, cùng các hoạt động từ thiện nhằm giúp đồng hương gặp khó khăn. Trong

dịp lễ Tạ Ôn vừa qua, tu viện đã phân phát hơn một tấn gạo cho các gia đình cư ngụ tại vùng Little Sài Gòn.

Tu Viện Huyền Không (Chùa A Di Đà cũ)

14042 Swan St., Thành phố Westminster, CA 92683

Điện thoại: (714) 210-9860

Describing Asian American Well-being & Needs in Cancer:
Cultural Adaptation Preparation Study

Quý vị có phải là NGƯỜI CHĂM SÓC cho một người mắc ung thư di căn khối u không?

Hãy giúp chúng tôi tìm hiểu cách cải thiện chương trình thực nghiệm dành cho người gốc Việt mắc bệnh ung thư di căn khối u*

*Ung thư di căn: từ nơi khởi phát, ung thư đã phát tán đến một bộ phận xa hơn trong cơ thể, thường được gọi là Giai Đoạn 4

Quý vị có thể đủ điều kiện nếu quý vị:

- trên 18 tuổi
- là **NGƯỜI CHĂM SÓC** cho một người mắc bệnh ung thư di căn khối u
- là người gốc Việt Nam và giao tiếp bằng tiếng Việt

Sẽ không có lợi ích gì khi tham gia, nhưng những gì quý vị chia sẻ sẽ giúp những bệnh nhân khác mắc bệnh Ung Thư Di Căn.

Nhận thẻ quà tặng trị giá đến \$30 sau khi hoàn thành:

- Một cuộc gọi điện thoại 10-15 phút về khảo sát nhân khẩu học
- Một cuộc phỏng vấn tiếp theo 30-45 phút qua Zoom/điện thoại

Email: dawn@hs.uci.edu
Điện Thoại: (213) 537-9209

UCI
School of Medicine
Nghiên Cứu Trưởng: Tiến Sĩ Jacqueline H. J. Kim
Khoa Y Đại Học UCI
Khoa Huýt Học/Ung Thư

PHÂN ƯU

Nhận được tin
Hiền Thê của đồng Nghiệp Phạm Tấn Danh
Nguyên Giám Đốc Nha Tài Chánh Bộ Dân Vận Chiêu Hồi VNCH

Bà Phạm Tấn Danh

Nhũ danh HÀ THỊ NHƯ HOA

Pháp Danh TỊNH HUÊ

Sinh ngày 12/07/1933 tại Việt Nam
Vãng sanh ngày 03/12/2025
tại Melbourne, Australia

Hưởng Đại Thọ 93 tuổi

Toàn thể cấp chỉ huy, nhân viên, cán bộ Bộ Dân Vận Chiêu Hồi Việt Nam Cộng Hoà
ĐỒNG THÀNH KÍNH PHÂN ƯU
Với đồng nghiệp Phạm Tấn Danh và toàn thể tang quyến.
Nguyện cầu hương linh **Phật tử TỊNH HUÊ**
Sớm vãng sanh **PHẬT QUỐC**.

Hoàng Đức Nhã và Gia đình Thông Tin-Dân Vận-Chiêu Hồi.

THÀNH KÍNH PHÂN ƯU

CHÍN BƯỚC TIẾN Y KHOA MANG LẠI NIỀM HY VỌNG TRONG NĂM 2025

Năm 2025 được xem là giai đoạn khó khăn cho ngành khoa học khi ngân sách nghiên cứu bị thu hẹp và nhiều nhóm chuyên môn phải giải thể. Tuy vậy, những thành tựu y học nổi bật lại chứng minh rằng sức sáng tạo của con người chưa bao giờ dừng lại. Hàng loạt phát hiện mới đã mở rộng hiểu biết của chúng ta về sức khỏe, đồng thời thay đổi cách chăm sóc bệnh nhân hiện nay. Dưới đây là chín trong số những khám phá ấn tượng nhất trong năm 2025.

1. Bước ngoặt trong chăm sóc phụ nữ thời kỳ mãn kinh

Giai đoạn mãn kinh là một bước ngoặt lớn về cả tâm lý và sinh lý; với hơn 80% phụ nữ, đây là khoảng thời gian đầy ám ảnh với những cơn nóng khó chịu (hot flashes) và chứng đồ mồ hôi về đêm. Những triệu chứng này không chỉ gây khó chịu mà còn ảnh hưởng trầm trọng đến chất lượng cuộc sống hằng ngày. Trong nhiều thập niên, liệu pháp nội tiết tố (hormone therapy) được xem là “tiêu chuẩn vàng” để điều trị, nhưng không phải là giải pháp dành cho tất cả mọi người. Đặc biệt, những

người từng bị ung thư vú, ung thư tử cung, hoặc gặp các vấn đề về mạch máu.

Năm 2025 đánh dấu một bước tiến quan trọng với sự xuất hiện của các giải pháp thay thế an toàn hơn. Thị trường dược phẩm vừa chào đón Lynkuet (elinzanetant), một loại thuốc không nội tiết tố (non-hormonal) mới, vừa được Cơ Quan Kiểm Soát Thực-Dược Phẩm (FDA) chuẩn thuận. Cùng với Veozah (fezolinetant) đã ra mắt hai năm trước, Lynkuet mang đến hy vọng cho những bệnh nhân vốn trước đây không có sự lựa chọn nào khác. Cơ chế hoạt động của những viên thuốc uống hàng ngày này là tác động trực tiếp vào các tế bào thần kinh kiểm soát thân nhiệt tại vùng dưới đồi của não bộ (hypothalamus, vùng này rất nhạy cảm với sự sụt giảm estrogen), giúp kiểm soát thân nhiệt hiệu quả mà không cần bổ sung nội tiết tố.

2. Neffy: Cứu cánh cho trẻ bị dị ứng mà không cần kim chích

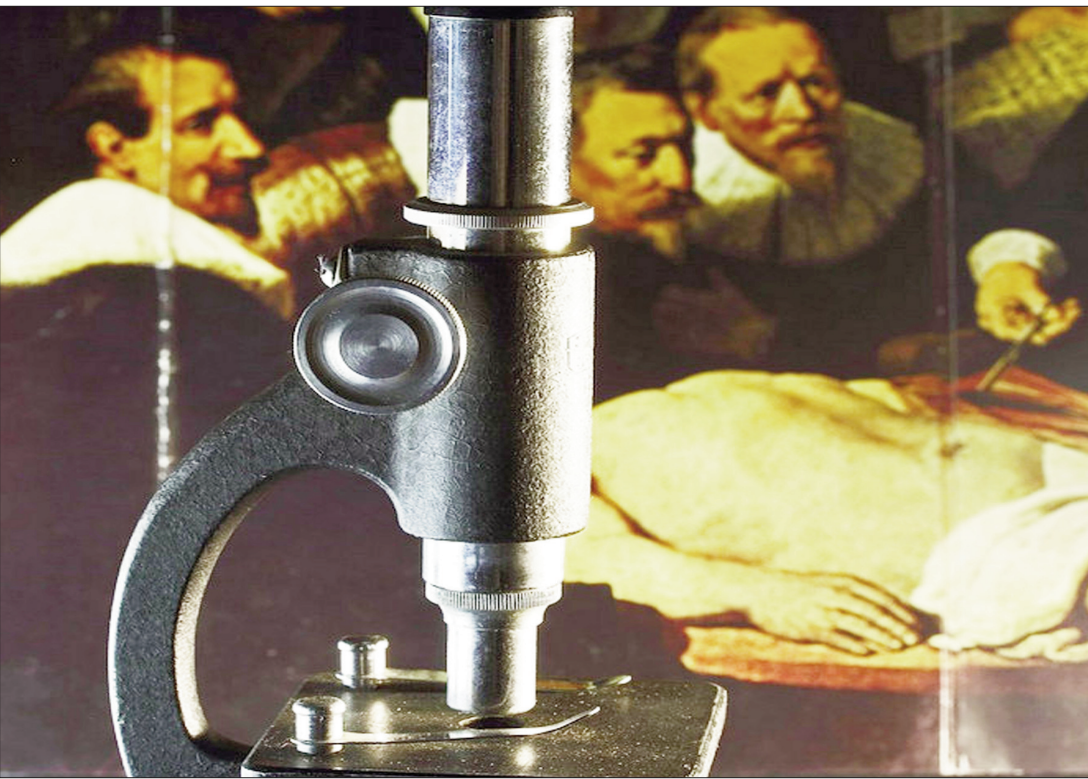
Những gia đình có con nhỏ mắc chứng dị ứng nghiêm trọng luôn phải mang theo epinephrine bên mình. Tuy nhiên, nỗi sợ kim chích

thường khiến việc cấp cứu trở nên khó khăn. Năm nay, y học đã mang đến một “cứu cánh” mang tên Neffy (thuốc xịt mũi kê toa), đánh dấu sự cải tiến lớn đầu tiên trong hơn 30 năm qua trong lĩnh vực này. Thuốc dùng cho trẻ từ bốn tuổi trở lên, hoạt động nhờ công nghệ giúp thuốc thấm thần nhanh qua niêm mạc mũi và vào máu chỉ trong thời gian ngắn. Theo thống kê, cứ 13 trẻ em thì có một em bị dị ứng thực phẩm. Trong tình huống nguy cấp, một liều epinephrine kịp thời sẽ ngăn chặn chuỗi phản ứng viêm, tránh để bị biến chứng nặng đến mức phải vào bệnh viện hoặc thậm chí tử vong.

3. Tiến bộ vượt bậc trong y học tái tạo

Việc con người có thể tự mọc lại các bộ phận cơ thể bị mất từng chỉ tồn tại trong phim khoa học viễn tưởng. Nhưng ý tưởng đó đang dần bước ra đời thực nhờ những bước nhảy vọt trong y học tái tạo năm 2025. Các khoa học gia đã tìm ra manh mối quan trọng từ kỳ nhông, loài vật có khả năng tái tạo phi thường. Họ đã xác định được một loại enzyme giúp điều chỉnh nồng độ retinoic acid (phân tử then chốt cho sự tái tạo), đồng thời phát hiện một gen kiểm soát kích thước và sự phát triển của chi mới. Do con người cũng có những thành phần sinh học tương tự, nghiên cứu này được ví như một bản thiết kế sơ khởi, mở đường cho khả năng kích thích mọc lại bộ phận cơ thể bị mất ở những người bị chấn thương nghiêm trọng.

Song song đó, các ứng dụng thực tế cũng đang đạt được những thành tựu ngoạn mục. Lần đầu tiên, các nhà nghiên cứu đã phát triển thành công một miếng dán cấy ghép giúp củng cố thành mạch của tim khi. Phương pháp này mở ra hướng đi mới đầy hứa hẹn cho bệnh nhân bị suy tim. Các khoa học gia cũng đã tạo ra được mô niệu quản

Bắt chập một năm đầy rẫy những khó khăn, khoa học vẫn gặt hái được nhiều thành tựu đáng kể. (Nguồn: pixabay.com)

4. Cải thiện việc sàng lọc bệnh lây truyền qua đường tình dục

Các bệnh lây truyền qua đường tình dục (STI) đang là một vấn đề nhức nhối với hơn hai triệu ca mắc mới mỗi năm chỉ riêng tại Hoa Kỳ (chưa kể nhiều trường hợp không được phát hiện do e ngại phải đi làm xét nghiệm). Năm 2025, có hai công cụ mới giúp biến việc sàng lọc thành quy trình đơn giản và dễ dàng hơn. Teal Wand cho phép phụ nữ tự lấy mẫu tế bào âm đạo tại nhà, chỉ cần một buổi khám trực tuyến ngắn để nhận toa thuốc, sau đó gửi mẫu đến phòng thí nghiệm. Giải pháp này đặc biệt hữu ích trong việc mở rộng sàng lọc HPV, vốn là nguyên nhân dẫn đến ung thư cổ tử cung. Bên cạnh đó, bộ xét nghiệm tại nhà Visby cũng được công bố, giúp phát hiện ba loại bệnh phổ biến: bệnh lậu, chlamydia và trichomoniasis. Với thiết bị nhỏ gọn này, người dùng có thể nhận kết quả chỉ sau 30 phút ngay trên ứng dụng điện thoại, giúp việc sàng lọc trở nên riêng tư và chủ động hơn bao giờ hết.

5. Chỉnh sửa gen: phương thức điều trị cho từng

bệnh nhân

Năm 2025 đánh dấu một cột mốc rực rỡ trong lịch sử y học: công nghệ chỉnh sửa gen CRISPR-Cas9 không chỉ dừng lại ở lý thuyết mà đã thực sự cứu sống một sinh mạng trong tình huống ngặt nghèo. Tại Bệnh viện Nhi đồng Philadelphia, các bác sĩ đã thực hiện một ca điều trị chưa từng có tiền lệ cho bé KJ – bị mắc chứng biến dưỡng (metabolic disorder) bẩm sinh cực kỳ hiếm gặp. Căn bệnh này khiến cơ thể bé không thể tạo ra một loại enzyme quan trọng, làm tích tụ amoniac độc hại trong máu, đẩy trẻ sơ sinh vào cửa tử ngay khi vừa chào đời.

Thay vì sử dụng các phương pháp truyền thống như ghép gan vốn nhiều nguy hại và khó khăn, các bác sĩ đã thiết kế một liệu pháp gen “đo ni đóng giày” cho riêng KJ. Họ sử dụng công cụ CRISPR, được bao bọc trong các hạt nano lipid siêu nhỏ, để đưa những “bản hướng dẫn” di truyền vào tế bào gan, kích thích cơ thể bé tự sản xuất enzyme bị thiếu. Kết quả rất khả quan: sức khỏe của bé hồi phục nhanh chóng. Thành công này không chỉ mang lại sự sống cho một đứa trẻ mà còn mở ra kỷ nguyên mới: nơi y học có thể chữa trị dứt điểm các bệnh hiếm gặp cho hàng triệu người, và thiết kế giải pháp riêng cho từng bệnh nhân.

6. Phòng ngừa HIV:

Đơn giản và hiệu quả hơn

Dù thuốc PrEP đã chứng minh hiệu quả cao trong phòng ngừa HIV, số người sử dụng vẫn còn khá thấp tại Hoa Kỳ và thế giới. Một trong những thách thức chính là sự bất tiện và tâm lý ngại ngùng khi phải uống thuốc mỗi ngày. Sự ra đời của Yeztugo (lenacapavir) — thuốc PrEP dạng chích vừa được FDA chuẩn thuận — có thể thay đổi tình hình. Điểm ưu việt tuyệt đối của Yeztugo là sự tiện lợi: thay vì uống thuốc hàng ngày, người dùng chỉ cần chích hai lần mỗi năm, tức là cứ 6 tháng một mũi. Các nghiên cứu đã chứng minh phương pháp này có khả năng ngăn chặn gần như hoàn toàn sự lây nhiễm HIV. Tổ chức Y tế Thế giới (WHO) gọi đây là một “cột mốc quan trọng,” vì tính đơn giản, sự thuận tiện và độ tin cậy cao của thuốc có thể mở rộng đáng kể phạm vi sử dụng PrEP. Yeztugo được kỳ vọng trở thành công cụ chủ lực giúp giảm số ca nhiễm mới và bảo vệ sức khỏe cộng đồng trước đại dịch thế kỷ.

7. Vắc-xin: đa năng hơn chúng ta vẫn tưởng

Vắc-xin từ lâu đã được chứng minh là công cụ hữu hiệu để bảo vệ con người trước các loại virus như COVID-19, bệnh giời leo (shingles), cúm và nhiều bệnh khác. Tuy nhiên, các nghiên cứu mới đây cho

thấy những mũi tiêm này còn mang lại những lợi ích rộng lớn hơn nhiều, từ ngăn ngừa các cơn đau tim cho đến chứng suy giảm trí nhớ. Thậm chí, vắc-xin còn giúp cải thiện phản ứng của bệnh nhân đối với một số liệu pháp điều trị ung thư.

Một nghiên cứu tổng hợp từ 19 nghiên cứu lớn chỉ ra rằng những người chích vắc-xin phòng bệnh giời leo đã giảm được 16% cơ nguy đột quỵ và 18% cơ nguy đau tim. Hơn nữa, vắc-xin còn giúp giảm đến một phần ba cơ nguy mắc chứng suy giảm trí nhớ trong ba năm sau đó.

Vắc-xin mRNA ngừa COVID-19 cũng được ghi nhận là giúp bệnh nhân ung thư phổi và da phản ứng tốt hơn với liệu pháp miễn dịch, giúp họ sống lâu hơn. Các khoa học gia chưa thể khẳng định chắc chắn cơ chế nào khiến việc chích ngừa mang lại những lợi ích này. Nhiều người đoán rằng việc “đánh thức” hệ thống miễn dịch thông qua vắc-xin có thể giúp cơ thể dọn dẹp các vi trùng, vi khuẩn nguy hại, bảo vệ não bộ và hệ tim mạch hiệu quả hơn.

8. Ngăn chặn ung thư tụy tạng “từ trong trứng nước”

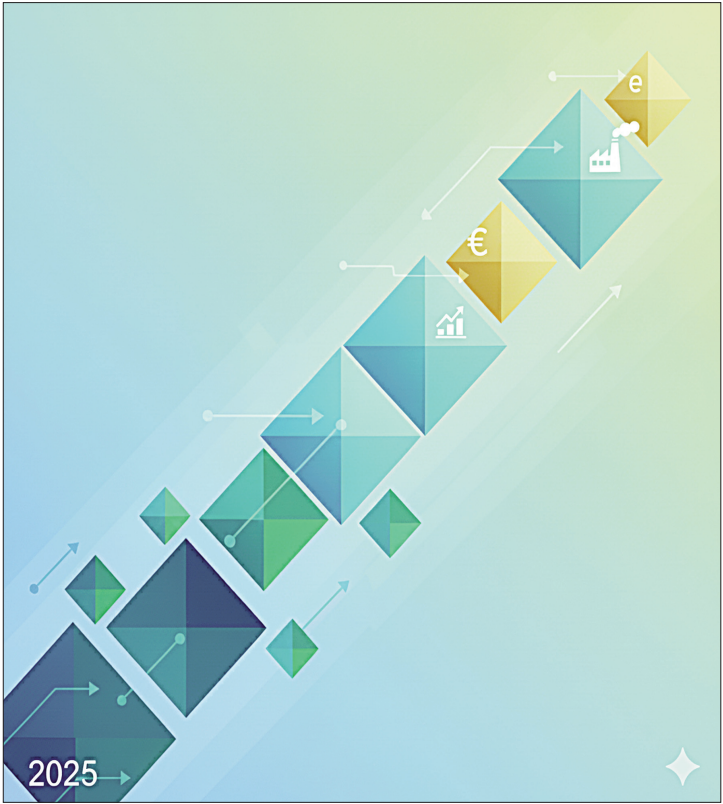
Ung thư tụy tạng (pancreatic cancer) từ lâu vẫn được xem là “bản án tử” với tỷ lệ sống sót cực thấp (dưới 13% sau 5 năm), chủ yếu do bệnh tiến triển âm thầm và thường chỉ được phát hiện khi đã quá trễ. Tuy nhiên, năm 2025 đã mang đến tia hy vọng mới khi các khoa học gia tìm ra manh mối quan trọng để ngăn chặn căn bệnh này ngay từ giai đoạn khởi phát. Mẫu chốt nằm ở việc phát hiện ra protein FGFR2, tác nhân kích thích khiến các tế bào tụy tạng bình thường chuyển hóa thành tế bào ung thư ác tính.

Thử nghiệm trên chuột và tế bào người cho thấy, nếu ngăn chặn được hoạt động của protein này, chúng ta có thể chặn đứng quá trình hình thành khối u. Điều đáng mừng là các loại thuốc có thể chặn FGFR2 hiện đã có sẵn trên thị trường. Các khoa học gia đang nhanh chóng khai triển kế hoạch thử nghiệm phương pháp này trên nhóm người có cơ nguy cao, chẳng hạn như những người có người thân trong gia đình từng mắc bệnh. Dù con đường phía trước vẫn còn nhiều thách thức, nhưng đây là lần đầu tiên chúng ta có cơ sở vững chắc để tin rằng, ung thư tụy tạng có thể bị đánh bại trước khi kịp gây nguy hại cho cơ thể.

9. Bản đồ cơ thể người: Một kỷ nguyên mới của y học

Năm 2025, sự hiểu biết của nhân loại về cơ thể chính mình đã tiến một bước dài nhờ dự án đầy tham vọng của Ngân hàng

Xem tiếp **BƯỚC TIẾN** trang 12

Xét thêm mức lan tỏa của lạm phát, Hoa Kỳ cho thấy đà tăng trưởng vẫn ngoài tầm kiểm soát, có thể vi chi tiêu công nổi rộng.

NỀN KINH TẾ NÀO ĐÚNG VỮNG NHẤT NĂM 2025?

Năm 2025 khởi đầu bằng nỗi lo dấy lên từ các sản tài chính quốc tế. Tháng Tư, Tổng thống Donald Trump khơi lại cuộc chiến thương mại, khiến nhiều người e sợ suy thoái toàn cầu. Thế nhưng, sau mười hai tháng, kinh tế thế giới vẫn đứng vững: tổng sản lượng tăng khoảng 3%, băng năm trước; thất nghiệp thấp và chứng khoán nhiều nơi tiếp tục lên giá. Chỉ riêng lạm phát vẫn còn là bóng mây bao phủ, vì phần lớn các nước trong khối công nghiệp OECD chưa đưa được vật giá về mức ổn định như mong muốn.

Sau khi nhìn tổng quát ấy, The Economist mở cuộc bình chọn thường niên để xếp hạng “nền kinh tế của năm”, dựa trên năm tiêu chuẩn: lạm phát, phạm vi ảnh hưởng của nó, sản lượng, việc làm và thị trường cổ phiếu – áp dụng cho 36 nước phát triển. Kết quả phơi bày nhiều khác biệt đáng chú ý.

Năm nay, miền Nam Âu châu lại được mùa. Sau khi Tây Ban Nha đoạt ngôi đầu năm ngoái, Bồ Đào Nha nay chiếm vị trí số một, nhờ sản lượng tăng mạnh, lạm phát thấp và chứng khoán vững vàng. Hai quốc gia từng lao đao trong thập niên

2010 là Hy Lạp và Tây Ban Nha cũng vươn lên hàng đầu. Ngoài châu Âu, Israel hồi phục tốt sau biến động năm 2023, còn Ải Nhĩ Lan kém chút nữa là lên hạng nhất.

Trái lại, nhóm yếu thế rơi phần lớn vào Bắc Âu: Estonia, Phần Lan và Slovakia ở cuối bảng. Đức và Anh khá hơn vài năm trước nhưng vẫn chưa tạo dấu ấn. Pháp, tuy chính sự đảo điên, lại đạt kết quả tương đối khả quan. Riêng Hoa Kỳ năm nay ở hạng trung bình – thua cả nước Ý – vì tuy việc làm còn mạnh, lạm phát vẫn cao hơn điều mong đợi.

Xét riêng về lạm phát – tính theo giá sinh hoạt hằng ngày, không kể các món ăn uống và nhiên liệu – Thổ Nhĩ Kỳ tiếp tục đứng biệt lập, với vật giá tăng vọt do chính sách kinh tế thất thường của Tổng thống Erdogan. Estonia cũng khó khăn với lạm phát gần 7% trong với ba, do hậu quả cơn sốt năng lượng năm 2022. Anh quốc có giảm đôi chút so với năm trước, nhưng giá cả vẫn vượt xa mục tiêu của giới tài chính. Ngược lại, Thụy Điển lại ở đầu kia: vật giá gần như đứng yên. Dân chúng tạm yên tâm, song giới kinh tế

lo sợ giá không tăng khiến mua bán trầm lại. Phần Lan và Thụy Sĩ cũng trong tình cảnh ấy. Nhật Bản nay thấy vật giá nhích lên nhẹ – vừa phải và lành mạnh.

Xét thêm mức lan tỏa của lạm phát, Hoa Kỳ cho thấy đà tăng trưởng vẫn ngoài tầm kiểm soát, có thể vi mức chi tiêu công nổi rộng. Ở Úc, trên 85% mặt hàng trong giỏ tiêu dùng đều lên giá quá mức 2% mỗi năm – cho thấy áp lực sinh hoạt đời sống vẫn mạnh.

Ở mặt tăng trưởng và việc làm – hai điều ai nấy đều quan tâm – Bồ Đào Nha lại nổi bật. Du lịch phục hồi mạnh, thêm nhiều người ngoại quốc có thu nhập cao khiến sản lượng tăng vượt mức trung bình châu Âu. Cộng hòa Czech và Colombia cũng có kết quả tốt, trong khi Nam Hàn giảm việc làm; Na Uy – vốn trông cậy vào hàng hải và nguyên liệu – chịu ảnh hưởng khi thương mại toàn cầu chậm lại.

Ải Nhĩ Lan công bố mức tăng hơn 12% trong quý ba so với cùng kỳ năm ngoái, song con số này bị phóng đại bởi lợi nhuận các công ty ngoại quốc đặt sở sách tại đây. Cơ quan thống kê nước này phải điều chỉnh lại theo

“tổng nhu cầu nội địa thực tế” để phản ánh đúng hơn.

Đến thị trường cổ phiếu, kết quả gây bất ngờ: Hoa Kỳ, vốn thường dẫn đầu, năm nay chỉ tăng vừa phải; cổ phiếu của những đại công ty Pháp như LVMH gần như đứng giá. Đan Mạch tệ nhất, khi cổ phần của hãng Novo Nordisk – từng nổi danh nhờ thuốc giảm cân Ozempic – mất đến 60% giá trị.

Muốn tìm sản chứng khoán sôi động, phải ngo sang Israel: cổ phần của ngân hàng lớn nhất nước, Bank Leumi, tăng tới 70% chỉ trong một năm. Bồ Đào Nha cũng vậy, thị trường cổ phiếu tăng hơn 20%. Và như kinh nghiệm bốn năm gần đây cho thấy, nước nào đoạt danh “nền kinh tế của năm” thì chứng khoán của họ thường tăng thêm trung bình hai chục phần trăm trong năm kế tiếp. Tờ The Economist kết luận nhẹ nhàng: “Chúng tôi không khuyến ai bỏ vốn, nhưng... các con số tự biết nói.”

Nguyễn Hòa tóm lược

Nguồn: “Which economy did best in 2025?”, đăng trên tạp chí The Economist ngày 7 tháng 12.

vietbao.com
tin tức cập nhật hoá

Bìa sách “Gìn Vàng Giữ Ngọc” của Đoàn Quốc Sỹ.

Cụ Đoàn Quốc Sỹ mất ngày 14/10/2025 và lễ tiễn biệt là ngày 1/11/2005 tại chùa Bảo Quang Santa Ana Hoa Kỳ từ rất xa xôi, chúng tôi luôn hướng về lễ phục tang của người, người chiến sĩ cầm bút, rất hiền hòa với người, với hoàn cảnh, lúc nào và suốt cả cuộc đời an nhiên tự tại, thận trọng và tri kiến: tri kiến với lòng mình và với tất cả nhân quần xã hội xung quanh:

“*Gương trong mình lại soi mình
Thấy tình thâm thấy thấy hình phù du*”

Cụ cũng là một nhà giáo, một nhà giáo dạy dỗ và yêu mến học trò với thâm tình êm đềm và chân thực. Mà trong lễ tiễn biệt cụ thì nhà báo Nguyễn Văn Khanh đã thổ lộ... vàng, hôm lễ, rất đông người đến tưởng niệm, phục tang vì lòng quý mến, vì ân tình, vì nghĩa nặng.

Cụ, đẹp cả người, đẹp cả nét, mà ai cũng thấy, nghĩ không cần nhắc lại nhiều nữa.

Chỉ nhắc lại câu nói của nhà báo Đ Q Anh Thái cũng đầy đủ để nói lên phong cách của cụ, “quần từ chi giao đạm nhược thủy”.

Tiếp *BƯỚC TIỀN* trang 11

sinh học Anh quốc (U.K. Biobank). Các nhà nghiên cứu đã hoàn thành mục tiêu xây dựng một “tấm bản đồ” y học không lồ, tập hợp hơn một tỷ hình ảnh chụp, quét chỉ tiết từ não, tim, xương, khớp cho đến mạch máu của 100,000 tình nguyện viên. Ngoài hình ảnh, nhóm nghiên cứu còn thu thập mẫu máu, thông tin di truyền, các chỉ số cơ thể và thông tin về lối sống, môi trường sống... tạo nên cơ sở dữ liệu sức khỏe toàn diện bậc nhất thế giới. Tất cả đều được ẩn danh để bảo vệ quyền riêng tư.

Trong giai đoạn tiếp theo, hàng trăm ngàn người tham gia sẽ quay lại trong vòng bảy năm để chụp thêm hình ảnh, cho phép theo dõi sự thay đổi của cơ thể theo thời gian. Giá trị của kho tàng này là vô giá; chẳng hạn như một nghiên cứu sau khi phân tích 40,000 hình ảnh

GÌN VÀNG GIỮ NGỌC CHO HAY CHO ĐÀNH LÒNG KẼ CHÂN MÂY CUỐI TRỜI...

Chúc Thanh

nhiều trí thức đi theo phong trào kháng chiến CS, rồi lại từ bỏ về thành phố.

Người trình bày rõ lý do đó, là vì cộng sản lừa dối lòng yêu nước của thanh niên ái quốc, họ gian xảo lừa dối lòng yêu nước của thanh niên ái quốc, họ gian xảo lừa bịp, miệng lưỡi để phong tỏa tình nghĩa, bóp nghẹt vật chất để đè chết bao tử nhân dân, hòng mua rẻ linh hồn. Cụ dẫn chứng nhiều trường hợp cụ thể. Tiếp theo, giờ sau đó, cụ Đoàn cũng nói về thể giới tư bản ở thực dân, để đối chiếu với CS, tư bản ở thực dân, cũng do vật chất, họ đưa cái mọi vật chất ra quyền rũ để giam lỏng tinh thần yêu nước của sĩ phu.

Ồi thôi, thì cả hai đều thất bại cụ từ tồn đi tới kết luận, cả hai phía đều thất bại, vì linh hồn con người chỉ có thể tồn tại bên nhau, sống bên nhau bằng tình thương chơn thực với tâm từ bi và sự qua lại đối đãi cân bằng với tâm thành, yêu mình và yêu người.

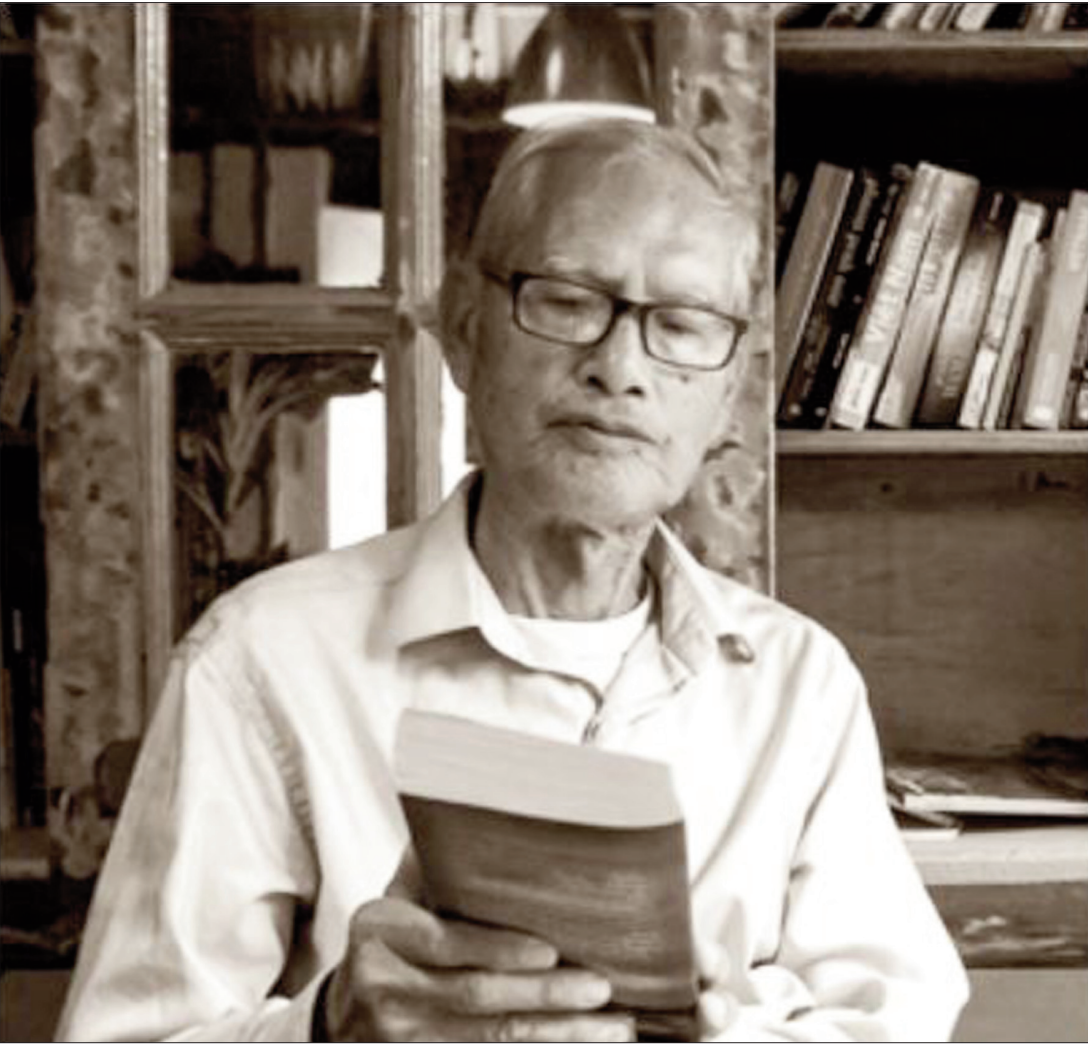
Trong khi nói về tác phẩm “khu rừng lau” người xúc động nhấn mạnh: cách giữ gìn giang sơn tổ quốc này hiệu nghiệm là phải phát triển ngay khu rừng văn hóa. Sau này, vào Nam người chủ trương và đã gây dựng nên nhóm sáng tạo nhà văn, nhà giáo Đoàn Quốc Sỹ, người là hơi thở của văn chương dân tộc, ngài là tiêu biểu của trí thức Việt Nam trong lãnh, nhân bản, tất cả đề cầu trúc ra một con người hiền lương một quân tử.

“Thế đấy” ngài thuyết giảng rằng, đau khổ trong mọi hoàn cảnh mọi vương bận, mọi nghịch cảnh... thì đau khổ và cả thất bại tự nó vô trách nhiệm, vấn đề quan trọng là sau đó, sau đau khổ, hay trong đau khổ ... chúng ta phải chiêm nghiệm và học được những gì trong đau khổ để quay đầu ra! Để thoát thân và thoát tâm.

Lý giảng mãi thì nghe cũng nhiều rồi. Mà có một lần đó, chúng tôi, nhóm sinh viên hay la cà vẩn vơ ở công trường sư phạm, thì cụ Đoàn đi ra từ phía trong lối cổng, lúc đó chiều chiều, nắng tắt, chúng tôi ồn ào chào thầy ạ, thầy ạ... chúng con chào thầy...

Cụ dừng đi, cười hiền: “này các bạn, học xong hết cours, rồi, chiều rồi, các em nên về nhà đi. Đừng nán nà ở đây, trời tối, không hay giạt... rồi ma mãnh... mấy đứa tôi hào hứng tỏ mò chặn thầy lại, hỏi:

Có ma ở đây, thiệt hả

Đoàn Quốc Sỹ, 1923-2025. Ảnh: tài liệu của Gia đình Đoàn Quốc Sỹ.

thầy...?

Có thiệt đấy, ma của anh Liêm... bị súng đạn lạc, hồi loạn Bình Xuyên bắn nhau ấy mà... cứ hỏi cụ Toàn, cụ ấy kể rõ cho các cô nghe, cụ Toàn mục kích hẳn hoi...

Ồi ời, thầy Toàn nói là nhầm nhí... thầy Toàn không kể đâu. Tụi con xin thầy kể cho chúng con nghe đi, thầy cứ kể vắn tắt cũng được...

Là thế này, anh sinh viên tên Liêm, anh ấy rất chăm học, học gạo, anh ấy là con một sách, như là anh ấy là sinh viên bên khoa học, ngày giờ cours trong giảng đường, ăn qua loa, xong, là anh lại đọc sách, học đấy, cứ thấy một anh sinh viên đáng gây mòng manh, đeo kính cận, cầm một cuốn sách... vừa đi vừa đọc vừa học từ gốc cây này sang gốc cây kia ở nơi công trường sư phạm này là đúng anh đó đó.

... Thì nghe đầu, thời cụ Diệm, Bình Xuyên và quốc gia đang kịch chiến, trường đóng cửa, mà anh ta vẫn đến đây học, lúc thì quyền sách được đưa ra trước mặt, lúc ôn thì cầm sách sau lưng, hai tai chèo sau lưng, đáng người cong cong, vừa đi miệng vừa lầm nhảm ôn bài... là học gạo mà. Súng đạn bắt kẻ, vắn cứ gạo là gạo... sách cầm chèo ra sau mòng... học bắt kẻ quân thần súng đạn. Rồi oan nghiệt tới, một phát đạn nhẹ nhàng phạm trúng ngực anh, và anh mất bên quyền sách vật lý, định đề Euclide thấm đẫm máu đó.

Đã lâu lắm rồi, bao năm qua đi, nhưng oan khuất vẫn bên hàng cây này, lâu lâu anh lại về đây, cắm đầu đi đi lại lại... như gạo bài... tội nghiệp... gạo bài thiên thu...

Hết rồi, thôi chúng ta cùng về đi... đừng trễ quá, gặp anh Liêm tới... cùng phiền... chúng tôi cũng cuống quýt, ríu rít đi theo thầy rời khỏi cổng trường.

Rồi khi sau, đã thi xong, tốt nghiệp ngành... thì cũng một lần, cụ Đàm Xuân Thiệu tổ chức một buổi tu nghiệp về quản trị học đường, thầy Đoàn được mời tới, sau khi thầy Lưu Khôn giảng thuyết về ý nghĩa của ngành sư phạm, là cái tạo nhân tâm, mở mang trí tuệ và nâng cao văn hóa... thầy Lưu Khôn ôn hòa và trung thực khéo léo bao nhiêu, sau đó tới thầy Đoàn Quốc Sỹ cũng từ tốn và rõ ràng chỉ báo cách gần hơn để điều khiển trường lớp, thầy Đoàn lo xa và ân cần khuyên cách làm sỗ sách, ghi giờ dậy thêm, sỗ chi thu, sỗ điểm danh, sỗ điểm bài các lớp... đã lâu lắm rồi, nhưng chúng tôi nhớ không lầm thì thầy Đoàn chu đáo dặn là mỗi cuốn sỗ nên làm hai cuốn, một cuốn để ghi chép lung tung, chi tiết khi cần thiết. Một cuốn thứ hai để ghi lại, rõ ràng sạch sẽ, trong sáng, phòng khi có cần truy tìm một rắc rối nào đó, và trình diện sẵn sàng khi thanh tra tới thanh tra. Thầy chu đáo và lo xa cho học trò.

Chúng tôi noi cái gương

sáng cẩn thận, tận tâm và chu đáo suốt đời của thầy Đoàn.

Chúng tôi cũng thầm nghĩ trong lòng và đoán lờ mờ ra tại sao khi viết văn, ngài không lấy hay dùng một bút hiệu, một bút danh nào khác... mà cứ chung thủy lấy một cái tên duy nhất từ cha sanh mẹ đẻ là Đoàn Quốc Sỹ.

Thưa là vậy,, sống chết là quy luật trời đất tự thiên thu. Thầy ra đi với tuổi hạc vàng đại thọ. Chúng con kính cẩn nghiêng mình và nghiêng lòng thành từ biệt... rất tiếc nuôi một nhân tài Đoàn Quốc Sỹ, người đã sống thành tâm, viết văn thành tâm và quan trọng hơn là nặng tình giáo dục.

... Chúng con... hàng hậu bối, chúng con hứa không quên ơn giáo dục và mãi mãi cố gắng nương theo ít nhiều phong cách sống quân tử, vô ưu của người:

“*Gìn vàng giữ ngọc*” cho hay,
Cho đành lòng kẻ chân mây cuối trời
A Di Đà Phật
Xin chân thành chia xẻ mất mát với bạn Đoàn Hưng và toàn thể gia quyến.
Xin thành kính vọng tưởng 49 ngày của phật tử Hạnh Tuệ.

Paris, mùa thu 2025
Chúc Thanh

Mua báo, đọc báo là góp phần bảo vệ phẩm giá của chữ Việt, người Việt.

XE ĐÒ HOÀNG

SAN DIEGO **LITTLE SAIGON** **LOS ANGELES** **SACRAMENTO** **SAN JOSE** **OAKLAND** **SAN FRANCISCO** **ARIZONA** (Lic # PSC 12777)

WWW.XEDOHOANG.COM
lowfarebus@yahoo.com

Please call ahead to book your ticket
Xin gọi trước để đặt vé.
Business Hours:
8:00am – 8:00pm.

LỊCH TRÌNH MỖI NGÀY

NAM CALI

KHỞI HÀNH:
WESTMINSTER: 9:15AM
* ABC Supermarket - 8970 Bolsa Ave./Magnolia 92683
EL MONTE: 10:00AM
* Thuận Phát Market - 2650 N. Rosemead Blvd/Garvey 91733
CHINA TOWN: 10:25AM
* Metro Station - 1231 N Spring St/College St. 90012
Có thêm chuyến **4:00 PM (Fri & Sun)** tới **San Jose**

ĐẾN:
SAN JOSE: 4:15PM
OAKLAND: 5:30PM
SAN FRANCISCO: 6:00PM
SACRAMENTO: 5:00PM

BẮC CALI

KHỞI HÀNH:
SAN FRANCISCO: 6:30AM
* McDonald - 590 Vanness/Golden Gate 94102
OAKLAND: 7:00AM
* Bánh Mì Ba Lệ - 1909 International Blvd/19th 94606
SAN JOSE: 8:30AM
* Lee's Sandwiches - 2525 King/Burdette Dr. 95122
SACRAMENTO: 7:30AM
* Hương Lan Sandwiches - 6930 65th/Stockton 95823
Có thêm chuyến **5:00PM (Fri & Sun)** từ **San Jose**

ĐẾN
CHINA TOWN: 2:00PM
ELMONTE: 2:15PM
WESTMINSTER: 3:00PM

CALI - ARIZONA

KHỞI HÀNH:
WESTMINSTER: 8:00AM
* ABC Supermarket - 8970 Bolsa Ave./Magnolia 92683
CHINA TOWN: 8:20AM
* Metro Station - 1231 N Spring St/College St. 80012
EL MONTE: 8:45AM
* Thuận Phát Market - 2650 N. Rosemead Blvd/Garvey 91733
ONTARIO: 9:30AM
* Jack in the Box - 4351 Ontario Mill Park Way/Ontario 91764

ĐẾN:
PHOENIX: 3:30PM
TEMPE: 4:00PM
CHANDLER: 4:30PM

ARIZONA - CALI

KHỞI HÀNH:
CHANDLER: 8:00AM
* Lee's Sandwiches - 1901 W. Warner/Dobson 85224
PHOENIX: 8:30AM
* Super L Ranch Market - 668 N 44th St. Tempe/ E. Cofo Center Dr. 85008
PHOENIX: 9:00AM
* Lam's Supermarket - 6740 W. Indian School Rd./ 67th Ave. 85033

ĐẾN:
ONTARIO: 2:00PM
EL MONTE: 3:00PM
CHINA TOWN: 3:15PM
WESTMINSTER: 3:30PM

Toll Free: 1-888-8ĐI XE ĐÒ / 1-888-834-9336

San Jose 408. 729-7885 Santa Ana 714. 839-3500

TRÍ NHỚ NẰM TRONG THỜI GIAN, CHỨ KHÔNG PHẢI KHÔNG GIAN

Nhiều lý thuyết thần kinh học trước đây mô tả trí nhớ được lưu trữ trong não bộ, tương tự như cách máy tính lưu trữ dữ liệu với bộ nhớ. Tuy nhiên, quan điểm này dựa trên các giả định duy vật, bỏ qua các vấn đề phức tạp hơn của ý thức. Triết gia Victoria Trumbull của Oxford, người nghiên cứu tâm lý học, triết học, siêu hình học và lịch sử tư tưởng triết học, đưa ra một lập luận mới. Theo một bài viết trên trang mạng <https://iai.tv/articles> , bà lập luận rằng trí nhớ được lưu trữ trong thời gian, chứ không phải trong không gian.

Trong lịch sử, các nhà triết học đã sử dụng các ẩn dụ như "nhà kho", "thư viện" hoặc "kho lưu trữ" để mô tả trí nhớ. Thực ra, những khái niệm này là sự gợi ý khi nói về kinh nghiệm, chứ không phải là những tuyên bố được chứng thực về sự tương quan giữa trí nhớ và

cấu trúc não bộ. Tuy nhiên, trong thế kỷ qua, khoa học thần kinh, chủ nghĩa duy vật lại xem những khái niệm ẩn dụ này theo nghĩa đen: Trí nhớ được xem là "khuôn mẫu" hoặc "tập hợp các hoạt động thần kinh", và bằng cách nào đó "nằm" bên trong não bộ. Đây là cách nhìn thuần túy “duy vật”, cho rằng thực tại chỉ bao gồm các yếu tố vật chất vật lý; còn các hiện tượng tinh thần — bao gồm ý thức và trí nhớ — được đơn giản hóa thành các tiến trình vật lý. Điều này có thể dẫn đến sai lầm lớn. Chỉ hiểu theo “nghĩa đen” của ẩn dụ, người ta có thể bỏ qua những vấn đề triết học sâu sắc về bản chất của “tâm trí” (mind), “ý thức” (consciousness) và “trí nhớ” (memory).

Thực tế, các nhà khoa học vẫn chưa thể chứng minh trí nhớ được lưu trữ trong não. Khoa học thần kinh có thể quan sát các tương quan:

một số trạng thái não bộ nhất định xảy ra đồng thời với những ký ức được ghi nhận hoặc sự hồi tưởng. Nhưng tương quan này không chứng minh rằng trạng thái não bộ chính là trí nhớ. Để chứng minh rằng trí nhớ được lưu trữ trong não bộ, cần phải có một “dấu vết ký ức” theo nghĩa đen: Một bản ghi ổn định, định vị được của kinh nghiệm đặt trong mô thần kinh. Theo Trumbull, bằng chứng như vậy không tồn tại

Các thí nghiệm của các nhà khoa học thần kinh thường giả định những gì họ đặt ra để chứng minh. Nói cách khác: người ta bắt đầu với giả định rằng các trạng thái tinh thần (ký ức) tương ứng chính xác với các trạng thái não bộ, rồi sau đó tìm kiếm sự tương ứng đó. Đó là một vòng luẩn quẩn. Trumbull sử dụng phép so sánh để minh họa cho sai sót này: việc tìm ra mối tương quan giữa dấu chân

Trí nhớ không phải là một kho lưu trữ tĩnh, mà là một tiến trình động. Thay vì được “lưu trữ”, trí nhớ nên được hiểu tốt hơn là những khuôn mẫu theo thời gian: chuỗi các sự kiện tinh thần được ghép lại với nhau, được kích hoạt lại, được tái hiện lại. Ảnh: Jon Tyson từ Unsplash

và việc đi bộ không chứng minh rằng "việc đi bộ" được lưu trữ trong dấu chân. Tương tự, việc nhìn thấy sự kích hoạt của não bộ trong quá trình hồi tưởng không chứng minh rằng ký ức được lưu trữ trong các tế bào thần kinh.

Vấn đề về ký ức dẫn trực tiếp đến câu hỏi triết học sâu sắc hơn được gọi là “vấn đề khó khăn của ý thức”: làm thế nào và tại sao những cảm giác chủ quan, ý thức, phẩm chất của việc ghi nhớ lại phát sinh từ các tiến trình vật lý trong não bộ? Nếu ký ức không

chỉ đơn giản là các mô hình hoặc dấu vết trong các mô vật lý, thì ý tưởng rằng não bộ "lưu trữ" nội dung của ý thức càng trở nên khó lý giải hơn.

Trumbull đưa ra lý thuyết trí nhớ mang tính thời gian, chứ không phải không gian. Một số luận điểm chính:

- Trí nhớ không phải là một kho lưu trữ tĩnh, mà là một tiến trình động. Thay vì được “lưu trữ”, trí nhớ nên được hiểu tốt hơn là những khuôn mẫu theo thời gian: chuỗi các sự kiện tinh thần được ghép lại với nhau, được kích hoạt lại, được tái

hiện lại.

- Bộ não có thể là cần thiết, nhưng không đủ cho các hoạt động tâm lý. Sinh lý học của não có thể là phương tiện hỗ trợ cho trí nhớ, nhưng không chứa đựng nội dung của ký ức theo nghĩa đen. Giống như máy chiếu cần thiết để chiếu phim, nhưng không chứa đựng chính bộ phim.
- Những câu hỏi rộng hơn về bản sắc, bản thân và ý thức được đặt ra. Nếu trí nhớ không lưu trữ vật lý, thì “cá tính riêng” của một người là gì? Ký ức, quá

Xem tiếp **TRÍ NHỚ** trang 12

Glacier Bay National Park And Preserve, ảnh: Wikipedia.

NATIONAL PARKS THAY NGÀY MIỄN PHÍ: BỎ MLK, JUNETEENTH, THÊM SINH NHẬT TRUMP

Dịch vụ Công Viên Quốc Gia vừa điều chỉnh danh sách ngày vào cửa không thu phí, bỏ Martin Luther King Jr. Day và Juneteenth, đồng thời thêm ngày 14 tháng 6 — Flag Day và sinh nhật Tổng thống Donald Trump. Thay đổi diễn ra chỉ vài tuần sau khi chính quyền Trump thông báo tăng phí đối với du khách không phải công dân hay thường trú nhân.

Danh sách mới giữ các ngày lễ có tính chất quốc gia như Presidents’ Day (16/2), Memorial Day (25/5), cuối tuần Độc Lập (3–5/7), Constitution Day (17/9) và Veterans Day (11/11). Hai ngày kỷ niệm nội bộ vẫn còn: 110 năm thành lập NPS (25/8) và ngày sinh Theodore Roosevelt (27/10).

Tuy được liệt vào danh sách miễn phí, du khách không phải công dân hay thường trú nhân vẫn phải trả lệ phí vào cổng và các khoản phụ thu dành cho người ngoại quốc, theo NPS.

Khoảng 100 trong số 400 công viên liên bang thu phí vào cổng. Đầu tuần này, chính quyền Trump cho biết 11 công viên nổi tiếng sẽ thu thêm 100 Mỹ kim cho mỗi khách không cư trú. Thế năm, hiện giá 80 Mỹ kim, sẽ tăng lên 250 Mỹ kim đối với người ngoại quốc vào năm 2026.

Thay đổi này triển khai theo sắc lệnh hành pháp ban hành tháng Bảy, trong đó Tổng thống Trump yêu cầu tăng phí với khách quốc tế và chỉ thị Bộ Nội Vụ ưu tiên

cư dân Hoa Kỳ trong các quy trình cấp phép hoặc bốc thăm giải trí. Bộ Nội Vụ dự trù phụ thu này sẽ mang lại hơn 90 triệu Mỹ kim mỗi năm.

Bộ trưởng Nội Vụ Doug Burgum viết rằng điều chỉnh nhằm bảo đảm người đóng thuế Hoa Kỳ tiếp tục được hưởng mức phí hợp lý, trong khi du khách quốc

tế đóng góp phần chi phí bảo trì và nâng cấp công viên.

Theo U.S. Travel Association, năm 2018 các công viên và di tích liên bang đón hơn 14 triệu du khách quốc tế. Yellowstone cho biết năm 2024 chỉ còn 15% khách từ nước ngoài, giảm mạnh so với 30% hồi 2018.

PHỤ NỮ ÚC LÂM NGUY SAU CA THẨM MỸ Ở VIỆT NAM

Chloe Mowday, 31 tuổi, rơi vào nguy kịch chỉ vài giờ sau khi sửa mắt–mũi tại Đà Nẵng, các chức năng trong cơ thể lần lượt ngưng hoạt động. Gia đình đang chạy đua để đưa cô về Úc trong lúc nhà chức trách điều tra. Ảnh: GoFundMe page và Instagram. Ảnh trang Gofundme và Chloe Mowday/Instagram.

Một phụ nữ Úc, cô Chloe Mowday, 31 tuổi, đang trong tình trạng nguy kịch tại Việt Nam sau khi hai thủ thuật thẩm mỹ tương chừng đơn giản lại đưa cô vào cơn nguy hiểm chỉ sau vài giờ,

theo bản tin của tạp chí News.com.au, đăng ngày 8 tháng 12 năm 2025. Sự việc gây nhiều bàn tán tại Úc và làm dấy lên nghi vấn về mức an toàn của ngành thẩm mỹ trong nước.

Chloe đến Đà Nẵng với chồng là Josh và con trai út Elijah. Họ dự tính sẽ ghé Disneyland ở Hồng Kông và Universal Studios tại Singapore sau đó. Tại Đà Nẵng, cô được sắp lịch

Tilly Norwood, nhân vật được tạo hoàn toàn bằng trí tuệ nhân tạo, trong một mẫu hình quảng bá do nhóm phát triển trình bày tại London, tháng 7/2025. Hình: Particle6

của nghiệp đoàn.

Trong khi đó, một số nhà sản xuất xem AI như công cụ cắt giảm chi phí và mở rộng sáng tạo. Các quảng cáo, cảnh phim và người mẫu AI đã xuất hiện trong nhiều dự án. Tại Beverly Hills, hãng Kartel.ai đang tạo video và chiến dịch quảng bá bằng AI, có thể dựng khuôn mặt và chuyên

động của một người từ ảnh trên mạng xã hội và vài đoạn ghi hình.

Với kỹ nghệ điện ảnh, câu hỏi vẫn còn bỏ ngỏ: AI là bạn hay là đối thủ? Công nghệ tiếp tục tiến nhanh, còn giới diễn viên và nhà sản xuất thì cố tìm thế cạnh tranh giữa sáng tạo, quyền lợi nghề nghiệp và tương lai của nghệ diễn.

nâng mũi và cắt mí. Cả hai thủ thuật đều được rao là đơn giản. Tối ấy cô ở lại phòng khám. Sáng hôm sau, phòng khám đưa cô trở về khách sạn.

Chẳng bao lâu, Chloe thấy khó chịu. Con đau lan sang nhiều vùng không liên quan đến chỗ mổ. Cô uống thuốc rồi nằm nghỉ. Khi Josh trở lại phòng, cô nằm bất động, lay mãi không tỉnh, rồi ngừng thở. Theo lời anh trai Rod, tình trạng xấu đi rất nhanh. Các chức năng trong người không còn vận hành bình thường và phải cấp cứu khẩn cấp.

Gia đình nghi biến chứng của Hội chứng Sốc Độc tố, nhưng bác sĩ chưa kết luận. Công an Đà Nẵng đã mở hồ sơ điều tra. Tên phòng khám chưa được nêu vì còn trong giai đoạn xác minh.

Tại Bệnh viện Đà Nẵng, bác sĩ cho biết Chloe phải lọc thận, truyền máu, dùng thuốc nâng huyết áp. Có lúc huyết áp xuống quá thấp khiến tay chân đổi màu. Họ từng thử đánh thức cô khỏi

tình trạng gây mê nhưng cơ thể không chịu nổi, phải gây mê trở lại. Đến tối thứ Năm, mắt cô mở nhưng chưa đáp lại và còn nhờ vào máy trợ sinh.

Nhận tin, Rod cùng con gái 16 tuổi bay sang Việt Nam. Trong năm ngày, mỗi ngày anh chỉ được gặp em gái mười lăm phút. Anh nói cảnh tượng ấy khó mà chịu nổi. Trở về Perth, Rod cho hay bác sĩ ở Đà Nẵng tận tâm nhưng cảnh báo rằng lưu lại lâu có thể tăng nguy cơ nhiễm trùng.

Trong lúc tình hình thêm phần rối và chi phí điều trị tăng từng ngày, gia đình phải mở trang GoFundMe. Số tiền quyên góp đã vượt mức vài trăm ngàn đô la, trong đó có khoản hai ngàn từ một mạnh thường quân tên Brian Fisher. Riêng chi phí đưa Chloe về Úc bằng máy bay cứu thương đã được báo giá hai trăm hai mươi tám ngàn đô la. Gia đình nói họ vốn không muốn kêu gọi

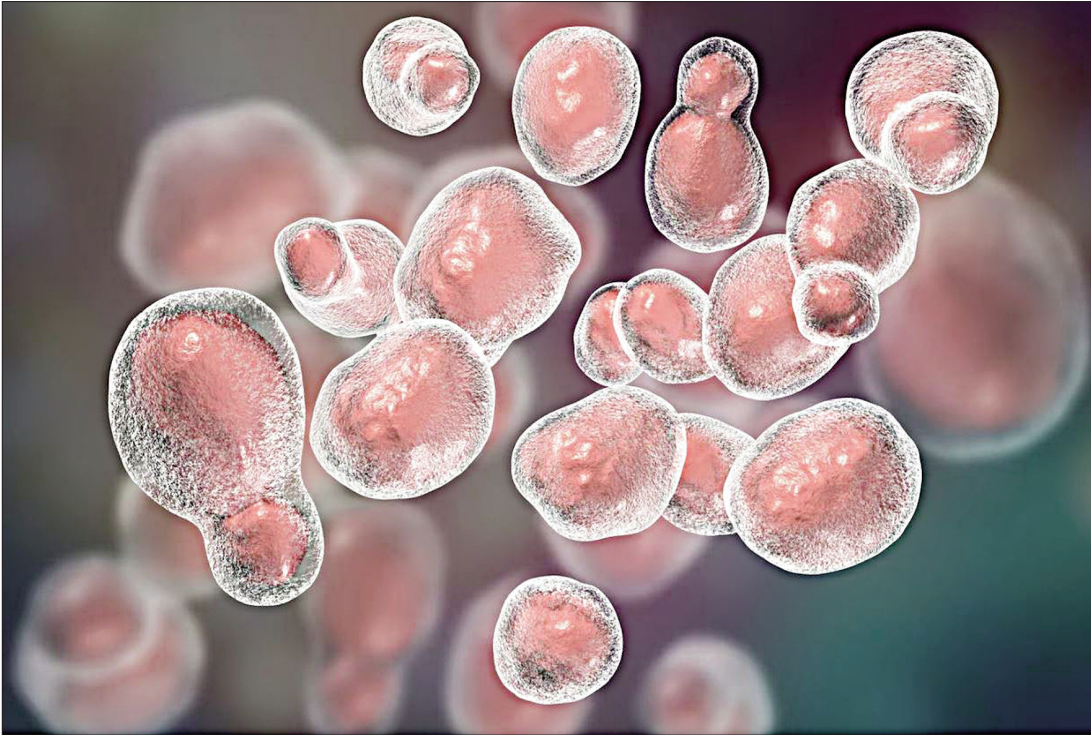
Xem tiếp **PHỤ NỮ** trang 14

CÁC NHÀ ĐIỀU TRA NẤM BỆNH GIẢI MÃ NHỮNG Ổ DỊCH LẠ LÙNG TRONG THỜI KHÍ HẬU BIẾN ĐỔI

Cryptococcus gattii (minh họa), loại nấm gây bệnh tại đảo Vancouver, thường sống trong đất và có thể tạo thương tổn ở phổi cũng như hệ thần kinh trung ương. Ảnh: Kateryna Kon, Science Photo Library.

Cuối thập niên 1990, cư dân đảo Vancouver bỗng mắc thương tổn phổi kỳ dị: các nốt u phát triển trong phổi, nhiều người chết mà không rõ nguyên nhân. Điều tra di truyền, mẫu đất và hồ sơ hàng hải cho thấy thủ phạm là *Cryptococcus gattii*, một loại nấm nhiệt đới vốn không thể sống ở phương Bắc. Hành trình của nấm kéo dài cả thế kỷ: xuất hiện tại Brazil hơn 100 năm trước, theo nước dẫn tàu đi qua kênh Panama, trôi dạt quanh Vancouver trong nhiều thập niên, rồi bị sóng thần sau trận động đất Alaska 1964 đẩy vào đất liền. Nấm căn khoảng ba mươi năm để thích nghi với môi trường mới và trở nên độc lực.

Khí hậu nóng hơn và thiên tai dồn dập đang làm tăng các ổ dịch nấm kỳ quặc. Từ lốc xoáy, bão, động đất đến núi lửa, những xáo trộn này

khuyến đất và nước, đưa bào tử nấm xâm nhập cơ thể người qua các vết thương. Sau lốc xoáy Joplin năm 2011, bệnh viện ghi nhận nhiều ca nhiễm *Apophysomyces variabilis* — loại nấm từng sống yên trong đất Missouri cả triệu năm. Gió xoáy cuốn đất, nước hồ và mảnh vụn sắc nhọn xuyên vào cơ thể nạn nhân, tạo đường cho nấm phát tán trong mạch máu.

Những thảm họa khác cũng từng làm nấm bùng phát: núi lửa Colombia 1985, bão Katrina 2005, động đất Haiti 2010. Các nhà điều tra nhận mạnh rằng chỉ nhìn vào bệnh nhân thì không bao giờ hiểu hết nguồn gốc; phải khảo sát toàn bộ môi trường—đất, khí hậu, vòng đời sinh vật, lịch sử di chuyển của người và động vật.

Có trường hợp lại dẫn về quá khứ rất sâu. Vụ sốt

thung lũng (valley fever) ở Washington năm 2010 cho thấy *Coccidioides immitis* có thể đã hiện diện từ 10.000 năm trước, khi vùng này nóng và khô hơn. Nấm có thể đã theo người hoặc chó thời cổ đến đây, rồi nằm im trong đất, chỉ được kích hoạt lại khi khí hậu hiện nay đủ ẩm. Các khảo cổ trường hợp đầu thập niên 1970 từng ghi nhận nấm bùng phát quanh xác động vật và di chỉ xương người—những nơi nấm sinh sôi rất mạnh trong

Hơn 120,000 độc giả mỗi ngày.
Hơn 1,500,000 hits mỗi tháng.
Quảng cáo hữu hiệu trên vietbao.com tại 85 nước toàn cầu
Liên lạc
Web@vietbao.com
714-988-5388

phạm vi vài mét.

Gánh nặng bệnh nấm lớn hơn nhiều người tưởng. Mỗi năm, tại Hoa Kỳ, nấm gây 13 triệu lượt khám ngoại trú, 130.000 ca nhập viện và hơn bảy ngàn ca tử vong, thiệt hại kinh tế khoảng 19,4 tỉ đô-la. Toàn thế giới, nấm giết khoảng 1,5 triệu người hằng năm. Các chủng đa kháng thuốc như *Candida auris* đang gia tăng khi nấm thích nghi với nhiệt độ cao hơn. Dù vậy, y tế cộng đồng thiếu nguồn

lực: chương trình đào tạo điều tra viên EIS của CDC bị cắt giảm, các phòng thí nghiệm phát triển vaccine nấm gặp khó khăn, và các hãng dược không mặn mà vì lợi nhuận thấp.

Một số nấm không có thuốc đặc trị; như với *A. variabilis* sau lốc xoáy Joplin, cách cứu người duy nhất là cắt bỏ phần cơ thể nhiễm nấm trước khi nó lan rộng.

Trong thế giới nóng lên và giao thương toàn cầu, giới

điều tra cảnh báo rằng “đe dọa ở bất cứ đâu có thể hóa thành đe dọa ở khắp nơi.” Muốn phòng chống, cần đầu tư nghiêm túc vào khoa học, giải trình tự di truyền, khảo sát môi trường, và đào tạo nhân lực để hiểu rõ cách nấm xuất hiện, biến đổi và âm thầm chờ thời cơ gây bệnh.

VB tóm dịch
Nguồn:
Theo Christian Elliott, National Geographic, ngày 4 tháng 12 năm 2025

THẺ DỤC HÀNG TUẦN

Kính mời quý vị cùng tham gia các buổi tập khí công, dưỡng sinh thức pháp, kết nối, và tìm hiểu thêm về các huấn luyện an toàn và sinh hoạt cộng đồng khác.

Vui lòng liên lạc **714-751-5805** để ghi danh hoặc vào trang mạng **www.vacf.org**.

**17150 Newhope St
Ste 501
Fountain Valley, CA 92708**

**Thứ Ba Hàng Tuần
Khí Công
9:00am - 10:30am
HOẶC
Thứ Bảy, Chủ Nhật Hàng Tuần
Dưỡng Sinh Thức Pháp
7:00am - 8:30am**

NHÀ QUẢN PEEK FUNERAL HOME

VÀ NGHĨA TRANG TẠI TRUNG TÂM LITTLE SAIGON

Trong cộng đồng có nhiều nhà quản lo về dịch vụ tang lễ theo nghi thức và phong tục người Việt Nam, nhưng không đâu sánh bằng

Nhà Quản Peek Funeral Home

đã từng phục vụ cộng đồng và quý đồng hương trong suốt 38 năm qua với tất cả sự uy tín làm đầu.

Nhà Quản Peek Funeral Home thuộc hệ thống Công ty SCI (Service Corporation International), là một công ty nổi tiếng và uy tín khắp thế giới, nên tiêu chuẩn và phẩm chất phục vụ thật là hoàn hảo (“Dignity Memorial”)

BAN GIÁM ĐỐC VÀ NHÂN VIÊN NHÀ QUẢN PEEK FUNERAL HOME XIN CHÂN THÀNH CẢM TẠ QUÝ ĐỒNG HƯƠNG

Chuẩn bị trước hậu sự là thể hiện tình thương và sự quan tâm cho người thân
(CÓ CHƯƠNG TRÌNH TRẢ GÓP)

Peek Funeral Home

FD # 946

7801 Bolsa Ave., Westminster, CA 92683

Tel: 714-893-3525

www.peakfuneralhome.com

Triết Nguyễn (Manager)
FDR#4640

**C · A · F · E
RESTAURANT**

714) 418-0757
15582 Brookhurst St., Westminster, CA 92683

LEXUS

DECEMBER
TO REMEMBER
SALES EVENT

Kết thúc 5 tháng Một

Mùa lễ khởi hành từ đây.

Experience Amazing